

Seleccions Histocat

Publicació periòdica de pensament
històric i nacional

Núm. 05 - gener-febrer 2009

Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya

La Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya és una entitat sense ànim de lucre dedicada a la investigació de la història de Catalunya amb un interès especial en aquells aspectes que han estat oblidats o distorsionats com ara la presència catalana en la descoberta i colonització d'Amèrica, etc. Rescatar la nostra història de l'oblit i la manipulació és un pas imprescindible per a recuperar la nostra autoestima com a poble protagonista, d'altra banda, de grans fites en el passat i que vol tornar a ser protagonista del seu futur, d'un futur sense intermediaris.

Com a fundació benèfica de tipus cultural, la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya està inscrita amb el número 1945 en el Registre de Fundacions de la Generalitat de Catalunya des del dia 23 de març de 2004.

SELECCIONS HISTOCAT és una publicació de la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya que ofereix informació sobre les activitats periòdiques de la Fundació així com articles, entrevistes, notícies i altres textos d'interès per a historiadors, antropòlegs i filòsofs.

© Gustau Adzerias, Ignasi Aragay, Carles Camp, Joan Cavaller,
Carmen Laura Paz Reverol, Armand Sanmamed
per l'autoria dels textos

© Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya per aquesta edició

ISSN: 2013-3324

Dipòsit legal: B-5789-2010

Disseny de la coberta, maquetació i edició: Joan Cavaller

Producció: Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya

www.histocat.cat

1^a edició: febrer de 2009

SELECCIONS HISTOCAT
GENER-FEBRER 2009

Índex de capítols

Armand Sanmamed. La Fundació renova el seu portal a Internet.....	7
La FEHC participa al 17è Fòrum de les Associacions de Perpinyà.....	12
Gustau Adzerias. La guerra de 1808-1814. Insurrecció, guerra i revolució en el Principat de Catalunya. El bicentenari (part 4).....	15
Neix el Cercle de Barcelona d'Estudis de la Nació. Entrevista amb Gonçal Mayos.....	32
Armand Sanmamed. Qui és...? Francesc Esteve Carbonell.....	41
Armand Sanmamed. Qui és...? l'Infant Fortuna.....	43
Carles Camp. Sabies que...? Per què als hondurenys els diuen <i>catrachos</i> ?	46
Carles Camp. Sabies que...? Tirso de Molina i Catalunya.....	49
Ignasi Aragay. Diari AVUI: 10 de febrer de 2009. Mor l'historiador Pere Català i Roca.....	52
Joan Cavaller. El problema dels ibers com a fonament de la nació catalana.....	54
Carmen Laura Paz Reverol. El pueblo wayuu de Venezuela: realidades y perspectivas.....	60

LA FUNDACIÓ RENOVA EL SEU PORTAL A INTERNET

El dia 23 de febrer de 2009, la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya va presentar-se a la xarxa d'*Internet* amb un portal refet íntegrament. Després d'una experiència exitosa amb la *web* anterior, calia refer els seus continguts i oferir nous serveis.

Dins d'aquest conjunt de noves prestacions, el portal permet l'usuari registrar-se per tal de rebre setmanalment un missatge a través del correu electrònic amb les novetats de la Fundació. A partir d'aquest registre, ara també és possible comprar llibres i pel lícules directament a través de l'ordinador. La Fundació inclou en el seu catàleg les publicacions de temàtica històrica de moltes editorials.

Per mitjà de l'accés particularitzat dels usuaris amb un nom i una contrasenya, el nou portal permet també oferir continguts específics a aquelles persones que tinguin la condició de col·laboradors econòmics de la Fundació, i beneficiar-se de descomptes en les compres de llibres i pel lícules.

Pel que fa a la tasca de recerca, el nou portal s'estructura en *projectes*, davant dels quals hi ha uns responsables que vetllaran per la inclusió d'articles d'investigació i divulgació pertinents i de qualitat. En aquest moment, els projectes són:

- ✓ Descoberta catalana d'Amèrica
- ✓ Filosofia de la nació
- ✓ Ibers. Fonament nacional
- ✓ Memòria històrica
- ✓ Palestra
- ✓ Segle d'Or
- ✓ 1808

Benvingut | Bienvenido | Welcome | Bienvenue

Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya

Fundació: info@hístocat.cat

EMAIL: Accede

RES | PUBLICITAT | FER-TEC-COL-LABORADOR | RESISTENT | CARRET DE LA COMPRA | COSMÀNDERS

Portada | La Fundació | Canals | Serveis | Botiga Hístocat | Club Hístocat

Agenda

Agost 2009						
A	M	J	V	S	D	
						1 2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Les Investigacions

Descoberta catalana d'Amèrica

Filosofia de la nació

Idors. Fonament nacional

Memòria històrica

Païstra

Segle d'Or

¡Bo!

Seccions especials

Editorials

Editorials

Qui és...?

Sabies que...?

Recomanacions

Actualitat

Club Hístocat

Registra't

Edicions FEHC

Seleccions Hístocat

Editorials > Editorials

Editorial Febre 2009

Benvolguts col·laboradors i amics de la FEHC,

La FEHC és una entitat sorgida de la societat civil catalana i que, com a tal, ha d'estar amantat als canvis continus que aquesta societat pateix. Els reptes s'acumulen i cal que, continuament, ens replantegem la feina feta.

Tanmateix, sovint ens trobem que ens és més fàcil aferrar-nos a allò a què estem acostumats, recloure'ns en la nostra torre d'ivori, rememorant en reunions nostàlgiques al voltant d'una taula ben parada què grans que vam ser i que bé que ho vam fer tot, quan érem els amos de la Mediterrània o senyors dels nostres destins per, tot seguit, caure en la gran depressió d'un present ple de boires i d'un futur sense esperança. Això, només ens duu al desànim o -i d'això n'hem estat testimoni- a elaborar les propostes més extravagants. És comprensible, però no és ni bo, ni realista i, sobretot, no és útil al país.

Des de l'inici del curs 2008-2009, a la FEHC ens hem proposat que la feina que hem de fer les organitzacions civils catalanes ha de ser útil, ha de servir, efectivament, per construir un país socialment i nacionalment ple. Per això, cal que mirem quin país tenim realment i no girar la vista a un passat idealitzat. En el cas de la FEHC, la història, el coneixement del nostre passat, ha de ser una eina per treballar el nostre present i smar posant els fonaments del nostre futur, d'un futur que ha de comptar, necessàriament, amb tots els catalans, els que hi són des de les generacions i els que arriben buscant noves oportunitats i es troben amb una realitat que no correspon a allò que els havien explicat.

Hem d'aprofitar allò que sigui aprofitable de la feina que hem fet fins ara, i deixar anera tot allò que ens sigui un llast, superant situacions personals, traumàtiques en alguns casos, sense recança. Els reptes que s'acumulen hem d'afrontar-los amb solucions imaginatives i valentes. Només així, amb realisme i amb audàcia, podrem assolir els nostres objectius.

Avui, tenim el goig de presentar-vos un d'aquests passos que a la llarga representaran un gran salt en la història de la FEHC. La renovació de la nostra web www.hístocat.cat és un exemple d'allò que hem comentat. Mantenint tot allò de positiu que hi havia, hem millorat un dels instruments fonamentals per a la difusió de la nostra feina, aprofitant totes les possibilitats que la tecnologia actual ens permet i que encara no havíem incorporat, amb una estructura millor, més oberta, més participativa; en definitiva, més útil.

La nova web s'afageix al projecte editorial de la FEHC que ja va fent camí amb la nostra revista Seleccions Hístocat i a les classes d'història de Catalunya per a novínguts. I el millor de tot, és que aquestes no seran les úniques novetats d'aquest any 2009.

Armand Sunmamed

Imatge del portal renovat de la Fundació

Al costat dels *projectes* esmentats, podem trobar un conjunt d'apartats que recullen notícies diverses sobre la història de Catalunya i de l'activitat de la Fundació i que ens recullen en les anomenades *seccions especials*:

- ✓ Editorials
- ✓ Qui és...?
- ✓ Sabies que...?
- ✓ Recomanacions
- ✓ Actualitat
- ✓ Club Hístocat
- ✓ Registra't

Finalment, hi podem trobar també un espai anomenat *Edicions FEHC* on el lector pot informar-se de les publicacions de la Fundació, entre les quals es compta el text que ara esteu llegint.

Tots aquests apartats amb projectes, seccions especials i edicions gaudeixen de llur propi espai dins el portal de la Fundació, i es renoven constantment i de forma independent gràcies a l'autonomia que gaudeixen els responsables corresponents. Tot i així, a la manera d'un diari clàssic en paper, tots ells conflueixen en la portada principal de la *web*, des d'on són accessibles.

Un equip de responsables de la Fundació s'ocupa d'actualitzar la portada de la *web* després d'un procés de selecció d'aquells articles i notícies més importants que s'ha produït cada setmana en els diferents projectes i seccions. Un cop confegida la portada, se'n fa difusió en forma de tramesa d'un correu electrònic a les persones interessades.

El nou portal ha estat elaborat per l'empresa Ylos S.L., amb seu a la ciutat de Reus. Des d'aquestes pàgines volem agrair als seus tècnics i responsables la dedicació que tots ells han esmerçat en el nou projecte divulgatiu de la Fundació.

Amb motiu de la inauguració del nou portal, el dia 23 de febrer de 2009 la Fundació va publicar a *Internet* la següent *editorial* de presentació signada per Armand Sanmamed:

EDITORIAL DEL MES DE FEBRER DE 2009

Benvolguts col·laboradors i amics de la FEHC,

La FEHC és una entitat sorgida de la societat civil catalana i que, com a tal, ha d'estar amatent als canvis continus que aquesta societat pateix. Els reptes s'acumulen i cal que, contínuament, ens replantegem la feina feta.

Tanmateix, sovint ens trobem que ens és més fàcil aferrar-nos a allò a què estem acostumats, recloure'ns en la nostra torre d'ivori, rememorant en reunions nostàlgiques al voltant d'una taula ben parada què grans que vam ser i que bé que ho vam fer tot, quan érem els amos de la Mediterrània o senyors dels nostres destins per, tot seguit, caure en la gran depressió d'un present ple de boires i d'un futur sense esperança. Això, només ens duu al desànim o, i d'això n'hem estat testimonis, a elaborar les propostes més extravagants. És comprensible, però no és ni bo, ni realista i, sobretot, no és útil al país.

Des de l'inici del curs 2008-2009, a la FEHC ens hem proposat que la feina que hem de fer les organitzacions civils catalanes ha de ser útil, ha de servir, efectivament, per construir un país socialment i nacionalment ple. Per això, cal que mirem quin país tenim realment i no girar la vista a un passat idealitzat. En el cas de la FEHC, la història, el coneixement del nostre passat, ha de ser una eina per treballar el nostre present i anar posant els fonaments del nostre futur, d'un futur que ha de comptar, necessàriament, amb tots els catalans, els que hi són des de fa generacions i els que arriben buscant noves oportunitats i es troben amb una realitat que no correspon a allò que els havien explicat.

Hem d'aprofitar allò que sigui aprofitable de la feina que hem fet fins ara, i deixar enrera tot allò que ens sigui un llast, superant situacions personals, traumàtiques en alguns casos, sense recança. Els reptes que s'acumulen hem d'afrontar-los amb solucions imaginatives i valentes. Només així, amb realisme i amb audàcia, podrem assolir

els nostres objectius.

Avui, tenim el goig de presentar-vos un d'aquests passos que a la llarga representaran un gran salt en la història de la FEHC. La renovació de la nostra web www.histocat.cat. És un exemple d'allò que hem comentat. Mantenint tot allò de positiu que hi havia, hem millorat un dels instruments fonamentals per a la difusió de la nostra feina, aprofitant totes les possibilitats que la tecnologia actual ens permet i que encara no havíem incorporat, amb una estructura millor, més oberta, més participativa; en definitiva, més útil.

La nova web s'afegeix al projecte editorial de la FEHC que ja va fent camí amb la nostra revista *Seleccions Histocat* i a les classes d'història de Catalunya per a nouvinguts. I el millor de tot, és que aquestes no seran les úniques novetats d'aquest any 2009.

Armand Sanmamed

LA FEHC PARTICIPA AL 17È FÒRUM DE LES ASSOCIACIONS DE PERPINYÀ

Per segon any consecutiu, la FEHC, convidada per la Casa de la Generalitat a Perpinyà, ha participat al 17è Forum de les Associacions, organitzat per l'ajuntament de Perpinyà, celebrat els dies 10 i 11 de gener al Palau d'Exposicions de la capital de la Catalunya Nord.

La participació al Forum, representa, per a les entitats participants –del sud i del nord–, una oportunitat immillorable per a l'intercanvi d'experiències, així com per donar a conèixer la seva feina al public nord-català.

La nostra presència ha servit a la FEHC per refermar vincles ja existents amb institucions i entitats del nord i per crear-ne de nous. Vincles que, esperem, es traduiran en col·laboracions futures.

A banda de l'innegable interès institucional, l'assistència a una fira d'aquestes característiques, oberta al públic en general, permet copsar, des d'una perspectiva més sociològica, l'interès creixent dels catalans del nord pels aspectes que tenen a veure amb la identitat i la cultura pròpies i que es va reflectir en el gran nombre de persones que es van apropar al nostre estand per demanar informació sobre aspectes diversos de la nostra història comuna o per adquirir llibres i mapes.



Carles Camp, president de la Fundació, amb Jordi Roure, batlle adjunt de la vila de Perpinyà, i Jordi Fernández-Cuadrench, director de la Casa de la Generalitat de Catalunya



Carles Camp, president de la Fundació, en una imatge al Forum de les Associacions celebrat a Perpinyà

France BICU
Roussillon

forum
des associations

PERPIGNAN
www.mairie-perpignan.fr

avenue du
Palais des expositions

www.mairie-perpignan.fr/forumassociations

LA GUERRA DE 1808-1814
INSURRECCIÓ, GUERRA I REVOLUCIÓ
EN EL PRINCIPAT DE CATALUNYA

EL BICENTENARI (PART 4)
REACCIONS A LA INSURRECCIÓ

Gustau Adzerias

Com a complement als meus articles “El bicentenari”, crec interessant contemplar les reaccions de les autoritats espanyoles per intentar aturar el moviment insurreccional. Degut a la complexitat del tema, i intentant tant la seva simplificació com la seva comprensió, farem referència a dos bans publicats a la Barcelona.

DON JOSEPH DE EZPELETA,

Galdiano, Dicastillo y Prado, Conde de Ezpeleta de Veyre, Caballero de la Orden de San Juan, Alcayde perpetuo del Real Palacio de Olite, y merino mayor de su Merindad, Teniente General de los Reales Exércitos, Consejero de Estado y de Guerra, Director y Coronel General del Real Cuerpo de Artilleria, Gobernador y Capitan General del Exército y Principado de Cataluña, Presidente de su Real Audiencia &. &.

Por quanto el Señor D. O-Farill con fecha de 31 de Mayo, 4,14, y 23 de Junio últimos, comunica al Excelentísimo Señor Presidente los Reales Decretos y Ordenes que sigue:

Con fecha 29 de este mes ha comunicado el Excmo. Sr. D. Sebastián Piñuela al Ilmo. Sr D. Arias Mun, Decano del Consejo y Cámara, las Reales Ordenes que siguen:

Ilmo. Sr. El Serenísimo Sr. Gan Duque de Berg, Lugar-Teniente General del Reyno, quiere que mañana 30 del corriente esté junto el Consejo á las ocho en punto, al que es la Real voluntad de

S.A.I. que yo asista, para publicar en él, y que se dé cumplimiento á un Decreto y una Proclama de S.M.I. y R. el Emperador de los Franceses. Lo que participo á V.I. de Real orden para su inteligencia y puntual cumplimiento, quedando yo en estar pronto á dicha hora.

Ilmo. Sr. En decreto del Emperador de los Franceses, Rey de Italia, y Protector de la Confederación del Rhin, expedido en Bayona á 25 de este mes, á quien se han cedido todos los derechos á la Corona de las Españas, se ha servido S.M.I. y R. manifestar al Consejo de Castilla las providencias que ha tomado para poder fixar las bases de la nueva constitución que debe gobernar la Monarquía; mandando al mismo tiempo, entre otras cosas, que el Gran Duque de Berg continúe ejerciendo las funciones de Lugar-Teniente General del Reyno; y en una Proclama de la propia fecha previne S.M.I. y R. al mencionado Consejo que haga publicar y circular el referido decreto para que nadie pueda alegar ignorancia. Con este motivo, de orden del citado Serenísimo Señor Lugar-Teniente del Reyno, ha prevenido á V.I. esta noche que mañana temprano se junte este Consejo, al qual quiere S.A.I. y R. que yo lleve y publique el Decreto y la Proclama: todo lo qual participo igualmente ahora á V.I. para su inteligencia y cumplimiento.

Y el tenor literal del Real Decreto y Proclama de S.M.I. y R. el Emperador de los Franceses y Rey de Italia, que se citan en las anteriores Reales Ordenes es como sigue:

EXTRACTO DE LAS MINUTAS DE LA SECRETARIA DE ESTADO

Napoleón, Emperador de los Franceses, Rey de Italia, y Protector de la Confederación del Rin,&&&.

Habiéndonos cedido el rey y los Príncipes de la Casa de España sus derechos á la Corona, como consta de los tratados de 6 y 10 de Mayo, y de las proclamas dirigidas y circuladas por la Junta y el Consejo de Castilla, hemos decretado y decretamos, ordenado y ordenamos las disposiciones siguientes:

Artículo 1º. La Asamblea de Notables que está ya convocada por el Lugar-Teniente del Reyno se reunirá en Bayona el dia 15 de junio.

Los Diputados irán encargados de los votos, demandas, necesidades, y quejas de los que representen, para poder fixar las bases de la nueva constitución que debe gobernar la Monarquía.

Art. 2º. Nuestro muy caro Cuñado el Gran Duque de Berg continuará exerciendo las funciones de Lugar-Teniente General del Reyno.

Art. 3º. Los Ministros, el Consejo de Estado, el Consejo de Castilla, y todas las Autoridades religiosas, civiles y militares quedan confirmados en quanto sea necesario. Se seguirá administrando la justicia del mismo modo, y observando los mismos trámites que hasta aquí.

Art. 4º. El Consejo de Castilla hará circular el presente Decreto, y será publicado en todos parages en que sea necesario, para que nadie pueda alegar ignorancia.

Dado en nuestro Palacio Imperial y Real de Bayona á Provincias; pero quiero adquirir derechos eternos al amor y al reconocimiento de vuestra posteridad. Vuestra Monarquía es vieja: mi mision se dirige á renovarla; mejoraré vuestras instituciones, y os haré gozar de los beneficios de una reforma, sin que experimenteis quebrantos, desórdenes ni convulsiones Españoles: he hecho convocar una Asamblea general de las Diputaciones de las Provincias y de las Ciudades. Yo mismo quiero saber vuestros deseos y vuestras necesidades. Entónces depondré todos mis derechos, y colocaré vuestra gloriosa Corona en las sienas de otro. Yo mismo asegurandoos al mismo tiempo una constitución que concilie la santa i saludable autoridad del Soberano con las libertades y los privilegios del Pueblo.

Españoles: acordaos de lo que han sido vuestros padres, y mirad á lo que habeis llegado. No es vuestra la culpa, sino del mal gobierno que os regia. Tened suma esperanza y confianza en las circunstancias actuales; pero Yo quiero que mi memoria llegue hasta vuestros últimos nietos, y que exclamen: Es el REGEN-RADOR DE NUESTRA PATRIA.

Dado en nuestro Palacio Imperial y Real de Bayona á 25 de Mayo de 1808= Firmado NAPOLEON= Por el Emperador el ministro Secretario de Estado Hugo B. Maret.

Publicado en el Consejo pleno, y oidos los Señores Fiscales, ha

acordado se imprima, publique y circule todo inmediatamente en la forma acostumbrada, en cumplimiento de dichas Reales Ordenes.

Y en su consecuencia lo participo á V. de órden del Consejo para su observancia en la parte que le toque; y que al propio fin lo circule á las Justicias de los Pueblos de su Partido; dándome aviso del recibo.

Dios guarde á V. muchos años. Madrid 31 de Mayo de 1808 = D. Bartolomé Muñoz.

En el Consejo pleno de hoy se han publicado la Consulta de la Junta Suprema de Gobierno, el Decreto del Serenísimo Señor Gran Duque de Berg, Lugar-Teniente General del Reyno, y la Proclama que sigue: Consulta de la Suprema Junta de Gobierno compuesta por los Señores siguientes: D. Sebastián Piñuela, del Consejo de Estado, secretario del Despacho de Gracia y Justicia: D. Gonzalo O-Farril, Consejero de Estado, Secretario del despacho de la Guerra: el Marques Caballero; Consejero de Estado, Gobernador del Consejo de Hacienda: el Marques de las Amarillas; Consejero de estado, Decano del Consejo de la Guerra: D. Pedro Mendinueta, Consejero de Estado, Teniente General de los Reales Exércitos: Don Arias Antonio Mon y Velarde, Decano del Consejo de Castilla, y su Gobernador interino: el Duque de Granada, Presidente del Consejero de las Ordenes: D. Gonzalo Josef de Vilches, Ministro del Consejo y Cámara de Castilla: D. Josef Navarro y Vidal, y D. Francisco Xavier Duran, Ministros del mismo Consejo, el primero con honores de la propia Cámara: D. Nicolas de Sierra, Fiscal de dicho Consejo de Castilla: D. García Gomez Xara, Ministro del Consejo de las Indias: D. Manuel Vicente Torres Cónsul, Fiscal del Consejo de Hacienda: D. Ignacio de Alava, Teniente General, y Ministro del Consejo de Marina: D. Joaquín María Sotelo, Fiscal del citado Consejo de la Guerra: D. Pedro Arribas, Fiscal de la Sala de Alcaldes de Casa y Corte; y D. Pedro de Mora y Lomas Corregidor de Madrid.

SERENISIMO SEÑOR:

La Junta Suprema de Gobierno, compuesta en el dia de los primero Magistrados de la Nacion, al mismo tiempo que se ha enterado con dolor por las diferentes piezas que se la han leído de los movimientos suscitados en algunas Provincias por los enemigos de la tranquilidad pública y de la felicidad de la Nacion Española, fué tambien informada de las medidas militares que V.A.I. y R.

acaba de tomar para reprimir estos movimientos, y castigar con severidad á sus autores.

La Junta, Serenísimó Señor, se ha sentido conmovirse: conoce le carácter Español, y no puede ser otra cosa que la perfidia de algunos malos itencionados, la que abusando de su misma lealtad, hace esfuerzos para extraviarlos. Pero tiene grandes motivos de esperar que en el momento que oyga la voz paternal de sus Magistrados, pondrá las armas, y volveá á su deber.

La Junta, Serenísimo Señor, ruega á V.A.I. y R. por estos Pueblos extraviados; y espera de la generosidad de V.A. que antes de ejecutar el castigo pertimirá que se ensye el medio dulce de la persuasión, y que se les dirija la adjunta Proclama que la Junta, confiada de antemano en la generosdad de V.A., ha formado, y espera se dignará admitir.

Madrid 3 de Junio de 1808 = Está rubricado de todos los Señores referidos.

DECRETO DE SU A. I. Y R.

Condesciendo con los deseos de la Junta de Gobierno, compuesta de sus individuos, Presidentes, Decanos, y varios Ministros de todos los Consejos, y mando que por el de Castilla se haga imprimir, publicar y circular inmediatamente la Proclama adjunta. Me persuado que las ventajas que en ella se ofrecen con la competente autorización rectificarán los errores del Pueblo, y restablecerá su sosiego; pero si por desgracia no fuere así, habré de emplear, aunque con sentimieto mio, las fuerzas que ya estan en movimiento, para que las turbulencias parciales no retarden ni impidan la felicidad de toad la Nacion = Está señalado de la Real mano de S.A.I.= En Palacio á 3 de Junio de 1808= Al Decano del Consejo.

ESPAÑOLES:

La Junta Suprema de Gobierno en el dia de los primeros magistrados de la nacion, os habla para desvanecer los errores de la malignidad y la ignorancia se esfuerzan á acreditar y propagar entre vosotros: errores funestos, que podrian acarrear, incalculables daños, si la Suprema Autoridad no se apresurase á destruirlos en su origen: y espera que los que en todos tiempos, en todas ocasiones han oido con docilidad la voz de sus Magistrados, no

manifestarán menos sumisión quando se trata de que ó aseguren para siempre su felicidad, uniéndose con las primeras Autoridades del Estado, ó de que ellos mismos labren la ruina de la Patria, entregandose á las agitaciones en que quieren precipitarlos los eternos enemigos de la prosperidad y gloria de la Nacion Española. Quando la España, esta Nacion tan favorecida de la naturaleza, empobrecida, aniquilada y envilecida á los ojos de la Europa por los vicios y desórdenes de su Gobierno, tocaba ya al momento de su entera disolución: quando los esfuerzos mismos que se habia hecho para reanimarla solo habia servido para agravar sus males, i precipitarla en nuevas desgracias; la Providencia nos ha proporcionado contra toda esperanza los medios de preservarla de su ruina, y aun de levantarla á un grado de felicidad y esplendor, á que nunca llegó ni aun en sus tempos mas gloriosos. Por una de aquellas revoluciones políticas que solo admira el que no exámina la serie de sucesos que les preparan, la Casa de Borbon, desposeida de los Tronos que ocupaba en Europa, acaba de renunciar al de España, el único que le quedaba:

Trono que en el estado cadavérico de la Nacion, faltandola el apoyo que antes tenia en las otras ramas de la familia, y no pudiendo conservar ya las relaciones que hasta ahora le habian unido con la Francia, no podia ya sostenerse: Trono en fin que las mudanzas políticas hechasen estos últimos años la obligaban á abandonar. El Príncipe mas poderoso de Europa ha recibido en sus manos la renuncia de los Borbones, no para añadir nuevos países á su Imperio, ya demasiado grande y poderoso, sino para establecer sobre nuevas bases la Monarquía Española, y para hacer en ella todas las reformas saludables, porque tanto suspiramos hace algunos años, y que solo puede facilitar su irresistible poder. A éste fin ha llamado cerca de su Augusta Persona Diputados de las Ciudades y Provincias, y de los Cuerpos principales del Estado: con su acuerdo formará leyes fundamentales que aseguren la autoridad del Soberano y la felicidad de los vasallos; y ceñira con la diadema de España las sienes del Príncipe generoso, que sabrá hacerse amar de todos los corazones por la dulzura de su carácter; y que teniendo en su mano medios y recursos que otro ninguno puede reunir en poco tiempo, restituirá á España el poder que ha perdido por la debilidad de su antiguo Gobierno. Y en el momento mismo en que la aura de nuestra felicidad empieza á amanecer, en que el Heroe que admira el mundo, y admirarán los siglos, está trabajando; y quando por altas miras, que no penetran los que intentan seduciros, pero que vosotros bendeciréis algun dia, procura con todo su poder la felicidad de España, ¿será posible que los que se llamen buenos Españoles,

los que aman de corazón á su Patria, quieran verla entregada á todos los horrores de una guerra civil? La Junta no lo esperaba ciertamente del arrendado patriotismo de los Españoles; pero ha sabido con dolor que el zelo indiscreto de algunas personas poco instruidas sobre los verdaderos intereses de la Nación; la mal entendida lealtad de algunas otras; y mas que todo, los Agentes secretos de la Nación enemiga por sistema de la felicidad del continente, han logrado en algunas Provincias alucinar una porcion de sus sencillos habitantes, fomentando el espíritu de sedición y amotinamiento. Pero, Españoles, ¿os dexereis engallar y seducir de sus vanas promesas? ¿Sereis víctimas de errores funestos, que aunque nacidos de sentimientos generosos, no por eso dexarían de conducirlos á vuestra perdición y á la de vuestros bienes y vuestras familia? ¿No conocéis que los que en tan delicadas circunstancias os aconsejan la rebelión, y os predicán la desobediencia á vuestros Gefes, son los verdaderos enemigos de vuestra Patria? ¿Qué objeto pueden tener las conmociones que exitan entre vosotros? ¿Acaso el restablecimiento de vuestros antiguos Príncipes? ¿Pero estando como estan fuera de España? ¿Qué podrán hacer a favor suyo vuestros débiles é impotentes esfuerzos? ¿Quereis acaso defender unos fueros de los quales creéis que depende vuestra futura felicidad? ¿Quién ha generado en violarlos ó abolirlos? Al contrario, se trata de restablecer las antiguas libertades de la Nación y su constitución primitiva: dicha para nosotros inestimable, que muy poco tiempo hace no nos atreviamos aun á esperar. ¿Qué quereis, pues, engañados habitantes de las Provincias? ¿Quereis atraer sobre vosotros todas las calamidades de la guerra, ver talados vuestros campos, arruinadas vuestras casas, incendiadas vuestras ciudades? ¿Pensais que con un alistamiento tumultuario de un paisanage indisciplinado, sin gefes, sin erario, sin almacenes de viveres, sin repuesto de armas, podreis hacer frente á exércitos veteranos, aguerridos y acostumbrados á vencer? La Junta espera que, reflexionando sobre las fatales conseqüencias que infaliblemente tendrian para vosotros los primeros pasos que habeis dado, si por desgracia os obstinais en seguirlos, volvereis bien pronto al camino de la obediencia y del verdadero patriotismo, que un error os ha hecho abandonar por un instante. Y para que no dudeis de que su intencion no es otra que la de desengañaros, y que ni ella, ni el Príncipe que la preside, ni el Emperador de los Franceses, en cuyas manos estan hoy nuestros destinos, tienen otro objeto que el de vuestro bien, la Junta os va á manifestar quales son las intenciones del nuevo Soberano que viene á gobernarnos. Oidlas, y juzgad.

Las Cortes, este antiguo baluarte de nuestra libertad y de nuestros fueros, van á ser restablecidos, mas poderosas y mejor constituidas que lo estuvieron antes: se celebrarán cada tres años á lo menos, y ademas todas veces que pareciere conveniente convocarlas para urgencias de la Nacion.

Los gastos de la Casa Real quedarán reducidos á menos de la mitad de lo que hasta ahora se contribuía para este objeto: tendrán una asignación fixa sobre el tesoro público, que no se podrá alterar.

Los Vales serán reconocidos como deuda pública, nacional y sagrada.

Los empleos todos serán ocupados por Españoles, y ningun extranjero podrá obtenerlos.

La Religión Católica será única de España, y no se tolerará ninguna otra.

Finalmente, la Junta tiene grandes motivos para esperar que, lejos de aumentarse en el nuevo Gobierno la contribución personal para la guerra, habrá de disminuirse considerablemente, así por las mejoras que recibirá el antiguo método, como por la situación política y militar de Europa, según la qual la Marina debe llamar primeramente la atención, y acrecentarse tanto como habrá de disminuirse el Ejército de tierra.

Añadid á esto las útiles reformas que gradualmente se irán haciendo en todos los ramos: el crédito público restablecido: de deuda consolidada y extinguida en pocos años: la administración de la justicia, sujeta á reglas inalterables, no será jamas impedida por la autoridad del Gobierno: la agricultura floreciente: el comercio reanimado: la industria creada de nuevo: la población aumentado: el Ejército y la Marina vueltos á su antiguo lustre: y todos los ramos de la felicidad á un tiempo promovidos y mejorados; y juzgad se es interes vuestro tomar las armas para oponer vuestros nietos; y si los que os aconsejan sediciones y motines son verdaderos Españoles y amantes de su país.

Pues tal es, Españoles, la suerte que se os prepara: si permanecéis tranquilos, si de corazon os unis al Gobierno superior, y á los respectivos Magistrados y Gefes locales, los quales tienen bien examinado lo que os conviene, vais á ser felices; pero si, lo que no es de esperar, desechais este aviso saludable que os da la

Junta, tened el justo enojo de un Monarca tan severo para castigar una ciega é inútil obstinación, como benigno para perdonar extravios momentáneos

¿Ignorais la muchedumbre de guerreros Franceses que hay dentro de España? ¿No sabeis que nuevos exércitos caminan hácia nuestra frontera? Las Provincias que inmediatamente no vuelvan a la obediencia serán ocupadas por tropas Francesas, y tratadas con todo el rigor de las leyes militares: ya en este día el Lugar-Teniente General del Reyno tenia dadas órdenes para que varias divisiones marchasen á castigar los sublevados; pero la Junta de Gobierno ha querido evitar á las Provincias en que ha habido desórdenes los males que las amenazaban; a pedido por ellas; ha ofrecido en su nombre que reconocerán su horror, y volverán á su antigua tranquilidad; y A.A.I. ha tenido la bondad de admitir su oferta, y susperder el castigo de los culpados; pero este será terrible si las sugestiones pérfidas de los mal intencionados pudiesen mas con los Españoles que la voz paternal de los Magistrados, de los Ministros, y de todos los Gefes supremos, militares y civiles. Madrid 3 de Junio de 1808 = Está rubricada.

Y visto, acordó se impriman, publiquen y circulen inmediatamente la Consulta, Decretos y Proclama en la forma acostumbrada.

Lo que participo á V. de orden del Consejo para el mismo fin; y de su recibo me dará aviso. Dios guarde á V. muchos años. Madrid 4 de Junio de 1808.= Don Bartolomé Muñoz.

Excmo. Sr.= El Sr. Secretario de Despacho de Gracia y Justicia me dice en este dia, que con fecha de 10 del corriente se ha servido nuestro augusto Soberano el Sr. Rey Don Josef Napoleón dirigir al Consejo de dos Reales Decretos siguientes:= El Augusto Emperador de los Franceses y Rey de Italia, nuestro muy caro y muy amado Hermano, nos ha cedido todos los derechos que habia adquirido á la Corona de las Españas por los tratados ajustados en los dias 5 y 10 de Mayo próximo pasado. La Providencia, abriéndonos una carrera tan vasta sin duda que ha penetrado nuestras intenciones: la misma nos dará fuerzas para hacer la felicidad del Pueblo generoso que ha confiado á nuestro cuidado.

Solo ella puede leer en nuestra alma, y no seremos felices hasta el dia en que, correspondiendo á tantas esperanzas, podemos darnos á Nos mismo el testimonio de haber llenado

el glorioso cargo que se nos ha impuesto. La conservación de la Santa Religión de nuestros mayores en el estado prospero en que la encontramos, la integridad, y la independencia de la Monarquía, serán nuestros primeros deberes. Tenemos derecho para contar con la asistencia del Clero, de la Nobleza y del Pueblo á fin de hacer revivir aquel tiempo en que el mundo entero estaba lleno de la gloria del nombre Español; y sobre todo deseamos establecer el sosiego, y fixar la felicidad en el seno de cada familia por medio de una buena organización social. Hacer el bien público con el menor perjuicio posible de los intereses particulares será el espíritu de nuestra conducta; y por lo que a Nos toca, como nuestros Pueblos sean dichosos, en su felicidad cifraremos toda nuestra gloria. A este precio ningun sacrificio nos seria costoso.

Para el bien de las Españas, y no para el nuestro, nos proponemos reynar. El Consejo lo tendrá entendido, y lo comunicará á nuestros Pueblos.= YO EL REY.= En Bayona á 10 de Junio 1808.= Al Decano del Consejo.

Habiendo aceptado la cesion de la Corona de España, que mi muy caro y muy amado Hermano el Augusto Emperador de los Franceses y Rey de Italia Napoleón I hizo á favor de mi Persona, según el aviso que se comunico al Consejo con fecha de 4 del corriente; he venido en nombre de mi Lugar-Teniente General á S.A.I. y R. el Gran Duque de Breg, según se lo participo con esta fecha, encargandolé que haga expedir todos los Decretos que convengan á fin que los Tribunales y los empleados de todas clases continúen en el ejercicio de sus funciones respectivas, por exigirlo así el bien general del Reyno, que es y será siempre el objeto de mis desvelos. Tendralo entendido el Consejo para su inteligencia y cumplimiento en la parte que le toca.= YO EL REY.= En Bayona á 10 de Junio de 1808. Al Decano del Consejo.

Habiendo S.A.I. y R. aceptado en dibida forma dicho nombramiento de Lugar-Teniente General, se ha servido resolver que por el Consejo y Cámara se comunique á las Chancillerías, Audiencias, Corregidores y Justicias del Reyno para que usen de su Real nombre en las Provisiones y Despachos en que fuere necesario usar de él, y le obedezcan como tal Lugar-Teniente General; á los Arzobispos, Obispos y Prelados de las Ordenes é Instituciones Religiosas para los mismos fines; y al mismo tiempo confirma S.A.I. y R. en sus respectivos empleos á los Ministros de los Consejos y Tribunales, y á todos los demas empleados civiles y militares de qualquiera clase y condicion que sean para

que continúen administrando justicia y ejerciendo las demas funciones correspondientes á cada uno; siendo la Real voluntad de S.A. que el papel sellado siga con el mismo membrete que tuvo á bien mandar se pusiera en él por Real Decreto de 10 de Mayo próximo pasado. Lo que participo á V.I. de órden de S.A.I. y R. para su inteligencia, y cumplimiento del Consejo y Cámara.

De la misma lo traslado á V.E. para su inteligencia y demas efectos convenientes en el Ministerio de Guerra de su cargo

Lo traslado á V.E. de órden del Luga-Teniente General del Reyno para su cumplimiento en la parte que le toca.

Excmo. Sr. = El Señor Don Miguel Josef de Azanza, me dice con fecha de 20 de este mes lo siguiente:= El Rey ha llegado á entender que se ha difundido en algunos pueblos la voz de que se trata de establecer en España la conscripción militar en la forma que se executa en algunas Naciones de Europa; y S.M. me manda decir á V.E. que participe á todos los Gefes y Justicias de las Provincias, y demas á quienes corresponda, que no solo es falsa la indicada voz sino que ni aun será quizá necesario recurrir en muchos años al usado medio de la quinta para reemplazar el Ejército; pues cesando motivos de mantener la crecida fuerza militar que hasta aquí por la estrecha union de España y Francia; bastarán para el reemplazo la recluta voluntaria y leva ordinaria. Estos principios dirigiéron al Rey en Nápoles, cuyos pueblos en su anterior Gobierno daban ocho hombres de cada mil para el reemplazo, y S.M. reduxo esta contribución á solo uno por mil, y no son menos benéficas las ideas de S.M para estos Reynos de España, cuyo bien y prosperidad es el único objeto de sus desvelos.= Lo copio á V.E.S.A.I. el Lugar-Teniente General del reyno para su inteligencia y la de todos los Individuos de la jurisdicción de su cargo.

Y debiendo Nos celar su debido cumplimiento ORDENAMOS Y MANDAMOS que se guarden, cumplan, impriman, circulen y fixen en todos los parages públicos y acostumbrados de esta capital, y demas Ciudades, Villas y Lugares del Principado, con las solemnidades y circunstancias de estilo. Dado en Barcelona, a los 12 dias del mes de Julio de 1808.

El Conde de Ezpeleta

Visto Miguel de Prats y Vilalba

Francisco de Olea y Carrasco, Regente Secretario del Real Acuerdo

Lugar del Se + llo

Registrado en el firm. Et oblig. IV. fol. CCCXXXIV

Se ha publicado el presente Edicto por los parages públicos y acostumbrados de la presente Ciudad con las formalidades de estilo, por mí, Vicente Alarét, Pregonero y Tropeta Real, á los trece de Julio de mil ochocientos y ocho.

Vicente Alarét

En aquest ban, que contempla una bateria de disposicions, crida l'atenció una varietat de punts:

- ✓ Quan Napoleó signe la reial ordre i el reial decret, segurament no tenia noticia de l'esclat insurreccional.
- ✓ En aquest documents anuncia la convocatòria de l'Assamblea de Notables per la redacció d'una constitució per governar Espanya sota la nova dinastia.
- ✓ També podem veure dos decrets del nou monarca, Josep I.
- ✓ El llistat dels membres que formaven la Junta de Govern, que en aquells dies mantenien la seva fidelitat a la nova monarquia.
- ✓ Interessant resulta llegir el programa de govern anunciat.
- ✓ Que desmenteix un dels arguments de la insurrecció: el reclutament massiu de soldats.
- ✓ Que el capità general de Catalunya resta fidel al govern central. En la data del ban, la insurrecció està implantada en el Principat, i ja han ocorregut accions armades (1^a del Bruc, l'Arboç, 2^a de Bruc, i Duhesme està a les portes de Girona per primer cop).

En el segon ban podem veure la carta, enviada al poble espanyol, redactada pels notables reunits a Baiona.

DON JOSEPH DE EZPELETA, GALDIANO, DICASTILLO Y PRADO, CONDE DE EZPELETA DE VEYRE, CABALLERO DE LA ORDEN DE SAN JUAN, ALCAYDE PERPETUO DEL REAL PALACIO DE OLITE, Y MERINO MAYOR DE SU MERINDAD, TENIENTE GENERAL DE LOS REALES EXÉRCITOS, CONSEJERO DE ESTADO Y DE GUERRA, DIRECTOR Y CORONEL GENERAL DEL REAL CUERPO DE ARTILLERIA, GOBERNADOR Y CAPITAN GENERAL DEL EXÉRCITO Y PRINCIPADO DE CATALUÑA, PRESIDENTE DE SU REAL AUDIENCIA & &.

Por quanto hemos recibido un oficio dirigido al Excmo. Sr Presidente por el Excmo. Señor Don Miguel Joseph de Azanza su fecha en Bayona á 10 de este mes, acompañando exemplares de la carta de los individuos de la Junta de Notables y otros Espanoles que se hallan en dicho Ciudad, cuyo tenor copiado al pie de la letra es como sigue:

OFICIO. Excmo. Sr. Deseando los Individuos que han llegado ya á esta ciudad para concurrir á la Junta de Notables convocada en ella, y otros Espanyoles que se hallan en la misma, contribuir á la tranquilidad de su patria y precaver las sensibles conseqüencias que pueden causar los movimientos notados en algunos pueblos de la Península, y habiéndose reunido de orden de S.M. el Emperador de los Franceses y Rey de Italia para tratar este asunto, dirigen á sus compatriotas la carta que le remito á V.E. doscientos exemplares para que los distribuya segun estime oportuno en este Principado, haciendo que lleguen algunos al Reyno de Valencia, á fin de que se haga notoria, y por el amor patriótico que debe animar á todos los Espanyoles, concurren al bien de su pais viviendo tranquilamente como conviene á su propia felicidad y á la prosperidad de la España.

AMADOS ESPAÑOLES, DIGNOS COMPATRIOTAS.

CARTA. Vuestras familias, vuestros domicilios, vuestras fortunas, propiedades y vidas, nos son tan recomendables y preciosas como las nuestras mismas. Quisiéramos teneros á nuestra vista para desengañaros. Fuimos tan amantes y adictos como vosotros á nuestra antigua Dinastia hasta aquel término que prescribió la Providencia, dueño absoluto de las Coronas y los Cetros. Los mayores Reynos estan llenos de exemplares de su ilimitado poder; y nuestra España cuenta no pocos en todas las épocas de su historia. Un precepto irresistible y un objeto recomendable, qual

es vuestro bien, nos ha sacado de nuestra patria y conducido á la presencia del invencible Emperador de los Franceses. Llegamos sobrecogidos de su gloria y de su autoridad: os lo confesamos; pero resueltos á dirigirle incesantes súplicas por el bien general de una Monarquía; cuya suerte es por necesidad la nuestra. ¿Qual habrá sido nuestra sorpresa quando antes de que se verificasen, hemos encontrado en S.M.I. y R. las mayores demostraciones de afecto y humanidad, tanto mas admirables quanto es mas grande su poder? Sus benéficos deseos no son otros que los de nuestra conservacion y felicidad. Si nos ha dado un Soberano que nos gobierne, es á su augusto Hermano Joseph, cuyas virtudes son admiradas por sus actuales vasallos; si trata de modificar y enmendar en la parte que lo exija nuestra antigua legislacion, es para que vivamos en razon y justicia; si desea que nuestro erario público se organice, es para que nuestro Ejército y Marina sean poderosos y temibles á nuestros enemigos, evitando gastos superfluos, dictando una administracion sabia que se corrija, animando la industria nacional, cortando las trabas infinitas que detienen á nuestro comercio, y aliviandonos en la parte posible de los pesados é indiscretos tributos que nos han agoviado hasta aqui, y han aniquilando nuestra agricultura y todos nuestros recursos. En fin, conociendo vuestro carácter fiel y religioso, desea no interrumpir vuestro fervoso zelo, y os promete que mantendreis á imitacion de vuestros mayores nuestra Santa Religion Católica en todo su pureza, y que será la dominante y única, coma hasta aqui, en todos nuestros Reynos. ¿Y qual es la recompensa que el Grande Emperador de los Franceses exige de vosotros en circunstancias de tanto conflicto para toda la nación?. Que vivais con tranquilidad, que cuideis de vuestros domicilios, que no os entregueis ciegamente á los fatales desórdenes que son inseparables de las insurrecciones y asonadas, y que esperéis con pacifica confianza mejorar de suerte y de fortuna baxo el mando de un Monarca virtuoso, que os mirará con el afecto paternal que han experimentado sus vasallos, inseparable de su bondad. Espanyoles dignos de mejor suerte, evitad la temible anarquia que os amenaza: mirad por vosotros y por vuestros inocentes hijos y familias. ¿Qué fruto esperais coger de los movimientos y turbaciones á que la inconsideracion ó la malevolencia os han arrastado? Propietarios ricos y acomodados, que gozeis en paz de los bienesy conveniencias que los servicios ó la industria de vuestros mayores os habian grangeado; labradores honrados que de vuestro sudor esperais la subsistencia de vuestras familias; artesanos aplicados que sois felices trabajando en vuestros hogares rodeados de las prendas de vuestro amor; comerciantes y fabricantes industriosos que quereis conservar el producto de vuestros afa-

nes y economías; ciudadanos de todas clases que teneis un pasar honesto, debido á vuestra arreglada conducta, mirad el riesgo á que os poneis si os dexais seducir de los que exitan inquietudes entre vosotros: estais en próximo peligro de perderla todo; ¿ Y qué esperais en cambio de tan costoso sacrificio? ¿ Con que esperanza, ni medianamente fundada, os lisongean el saludable yugo de las leyes?. La anarquía es el mayor azote que Dios envía á los pueblos: durante ella, la licencia y el desenfreno saquean, queman, talan, cometen toda especie de desórdenes: los hombres de bien son ordinariamente sus mas seguras víctimas: por fin el abismo del mal hace abrir los ojos, ¿ y qué es lo que entónces se ve? Nada, sino ruinas y horrores, y no alcanza con la vista ni el fondo, ni la orilla de este mar de calamidades. Creeríamos faltar al efecto con que no podemos menos de miraros como miembros todos de una misma familia, el amor que tenemos á nuestra dulce patria, y aun á nuestra conciencia, si no os hiciéramos esta triste pintura de los males que á todos nos amenazan: triste, pero que nada tiene de exágerada. ¿ Y son estos solo los males á que os expone la indocilidad y la insubordinacion?. AH! Por fortuna vosotros no conoceis quales son los estragos de la guerra intestinal! La España se ha visto preservada de este azote por espacio de un siglo; y sin embargo de haberse pasado tanto tiempo, todavia no ha convalecido de los males y ruinas que á principio del pasado vinieron sobre ella. ¡ Por qué no vivirán todavia algunos de los que fueron testigos de estos males, para que su experiencia nos preservara ahora de ellos!. Indefectiblemente vais á provocarlos y atraerlos sobre nosotros, si no ois la voz del Gobierno y si desechais estos consejos fraternales. ¿ Y cómo resistireis á las terribles fuerzas que se os opongan? Nadie disputa el valor el valor á los Españoles: conocemos que sois capaces de grandes esfuerzos y de emprender acciones arriesgadas; pero sin direccion, sin orden, sin concierto, estos esfuerzos son vanos; y reuniones numerosas de gentes 10 colecticias, al aspecto de tropas disciplinadas y aguerridas, se desvaneceran como el humo. No os lisongééis con la idea de poder obtener sucesos en esta lid: sino en el valor, en los medios es mut desigual para vosotros, al fin sucumbireis y todo está perdido. Es preciso no disimularoslo: la salud pública no puede ya depender en este momento, sino de que todos nos reunamos de corazon al nuevogobierno, y le ayudemos en la regeneracion que está disponiendo para la felicidad de nuestra patria. Es cierto que hemos llegado á una situacion lastimosa; pero ¿ á quien la debemos? ¿ quien nos ha reducido á ella, sino al gobierno caprichoso, indolente é injusto en que hemos vivido por veinte años? ¿ Qué resta pues sino prestarnos sumisos, y aun contribuir cada uno por su parte á que se organi-

ce otro gobierno nuevo sobre bases sólidas que sean la salvaguardia de la libertad, de los derechos y propiedades de cada uno?. Esto es lo que desea, y en esto se ocupa para nuestro bien el invicto Napoleon que quiere merecer bien de nuestra patria y pasar á la posteridad con el nombre de restaurador de ella: no opongamos estorbos á esta regeneracion ni á los inmensos bienes que en la actualidad pueden resultarnos de estar íntimamente unidos con este poderoso aliado. La paz general puede mirarse como segura en este momeno en que el nuevo Rey de Inglaterra, cuyos principios pacíficos son bien conocidos, se ha rodeado de otros Ministros, que es de esperar no sean como sus predecesores los enemigos eternos del reposo del mundo. ¿Quánto sentiríamos que malográséis con vuestra indiscreta conducta estas felices disposiciones para la consolidacion de la pública felicidad de España que tantos desvelos cuesta á nuestro generoso Protector? Estos son los sentimientos que han procurado inspiraros el Serenísimo Señor Lugar-Teniente General del Reyno, la Suprema Junta de Gobierno y el Consejo de Castilla, que son las autoridades primeras de la nacion; y de los mismos deseamos nosotros que os penetreis para que restuidos á la tranquilidad y al órden, lo esperéis todo de la mano poderosa y benéfica en que está puesta nuestra suerte. ¿Quiera el Cielo que esta sincera exhortacion, que nos dicta el mas apasionado patriotismo, obre en vosotros el efecto de contener y reprimir á los discolos que intentan conmoveros; y que desde ahora reinen entre vosotros la paz y la confianza! = Bayona 8 de Junio de 1808. Firmados: El Conde de Orgaz.= Manuel de Lardizabal.= Vicente Alcalá-Galiano.= sebastian de Torres.= Antonio Romanillos.= F. el Duque Híjar.= El Duque del Infantado.= J. el Marques de Santa Cruz.= V. el Conde de Fernan-Nuñez, Duque de Montellano y del Arco.= F. el Duque de Osuna.= Joseph Colon.= M. el Conde de Santa Coloma y de Fuenclara.= D. Raymundo Etenhart y Salinas.= Zenon Alonso.= Francisco Amorós.= Pedro de Torres.= Ignacio de Texada.= Pedro de Porras.= Andres de Herrasti.= Cístóbal de Gongora.= Luis Ydiazquez.= El Duque del Parque.= Domingo Cerviño.= Pedro Cevallos.= Miguel Joseph de Azanza.

Por tanto y encontrando la Audiencia que los males y aflicciones que presenta á la consideracion de el Pueblo la carta que le dirigen los Individuos de la Junta de Notables celebrada en la Ciudad de Bayona; son positivos y aun mayores de lo que pintan enérgicamente en la misma: Que la anarquia exálta las pasiones y alucina los entendimientos en terminos que desenfrenado el hombre corre á los vicios, y estos le hacen 11 insensible á los ver-

daderos gritos y sentimientos de la Religion y de la humanidad: Que quando se repara en la desolacion del género humano, es el momento que no tiene remedio la sangre vertida, los intereses arruinados y las sociedades de raiz aniquiladas, nos prometemos del caràcter juicioso de todos los mordores de esta Provincia que observando y meditando estas breves reflxiones procurarán serenar y tranquilizar los ánimos restableciendo el órden y asegurándose en sus verdaderos intereses segun y en los términos que desea la expresada Junta de Notables. Y para que venga á noticia de todos ORDENAMOS Y MANDAMOS que se publique circule y fixe este Edicto por los parages públicos y acostumbrados de esta Ciudad, y demas Ciudades, Villas y Lugares del Principado con la formalidad y circunstancias de estilo.

Dado en Barcelona á los 18 dias del mes de Junio de 1808.

El Conde de Ezpeleta Visto Miguel de Prats y Vilalba Francisco de Olea y Carrasco, Regente Secretario del Real Acuerdo

Lugar del Sello Registrado en el firm. et oblig. IV. Fol. CC-CXXXIX

Se ha publicado el presente Edicto por los parages públicos y acostumbrados de la presente Ciudad con las formalidades de estilo, por mí,

Vicente Alarét, Pregonero y Tropeta Real, á los diez y nueve de Junio de mil ochocientos y ocho.

Vicente Alarét

Deixant de banda la crida a la pau i a la tranquil·litat que demanen el Notables, podem veure la llista de personatges disposats a redactar la nova constitució. Alguns d'ells de tornada a Espanya, canviaren de bàndol i resulta significatiu els documents que publicaren per justificar-se, com per exemple D. Pedro Ceballos, que com a mínim imprimí a Valencia i a Valladolid el setembre de 1808.

NEIX EL CERCLE DE BARCELONA D'ESTUDIS DE LA NACIÓ

LA FUNDACIÓ D'ESTUDIS HISTÒRICS DE CATALUNYA PARTICIPA EN LA NOVA ASSOCIACIÓ QUE TÉ PER OBJECTE DESENVOLUPAR LES BASES TEÒRIQUES D'UNA CIÈNCIA DE LES NACIONS.

Joan Cavaller

Els catalans hem manifestat constantment al llarg de la història moderna i contemporània la nostra dificultat a comprendre i acceptar la situació d'inadaptació al si dels Estats francès i espanyol. La concepció de l'Estat nacional, implantat amb les democràcies a partir de la segona meitat del segle XIX, ha convertit els catalans en ciutadans o membres de les societats polítiques dels Estats francès i espanyol (ja no súbdits dels monarques corresponents) però, al mateix temps, en membres de les societats antropològiques majoritàries en aquells Estats, a saber: francesos i espanyols.

Per regla general, els membres de les societats antropològiques dominants en aquells Estats no han sentit la necessitat de reclamar el reconeixement de les nacions, de qualsevol nació, al marge de l'Estat, ja que llur poble era la base social d'aquell Estat i, en conseqüència, no patia cap amenaça ni distorsió. En canvi, els catalans, minoritaris tant a França com a Espanya, sempre hem hagut de justificar-nos davant el món per a evitar ser assimilats.

Fruit d'aquesta inadequació en els Estats nacionals, ha nascut a Catalunya el *Cercle de Barcelona d'Estudis de la Nació*, associació creada per a reflexionar sobre la naturalesa de les relacions socials de tipus nacional i, particularment, per a desenvolupar les bases teòriques d'una

ciència de les nacions que permeti explicar la nostra condició en el món contemporani i avançar cap a unes noves regles del joc polític en què les diferents nacions del món puguin coexistir harmònicament.

El proppassat dia 17 de desembre de 2008, el Director General de Dret i Entitats Jurídiques va inscriure aquesta associació en el Registre d'Associacions de la Generalitat de Catalunya. Els seus socis fundadors són Joan Cavaller, Ramon Freixes, Gonçal Mayos, Francesc Nicolàs, Armand Sanmamed, Xavier Sebastià i la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya.

Una ciència de les relacions socials de tipus nacional. Vet aquí el repte.

En el present número de Seleccions Histocat entrevistem en Gonçal Mayos, president del Cercle de Barcelona, filòsof, professor a la facultat de filosofia de la Universitat de Barcelona i autor de nombroses publicacions. Podem consultar el seu web universitari personal a l'adreça <http://www.ub.edu/histofilosofia/gmayos>

P: Gonçal, la vigència de l'Estat nacional ha estat posada en qüestió per molts intel·lectuals. Quin és el teu posicionament al respecte?

R: En l'actualitat ha esdevingut un lloc comú destacar que l'actual estadi de radical globalització debilita i redueix molt l'agència i poder dels Estats-nació. D'una banda és indiscutible que la circulació internacional dels capitals, de les tecnologies així com les creixents deslocalitzacions industrials minimitzen el control efectiu que els Estats-nació poden exercir

sobre les riqueses del territori i la vida de la població que administren.

Malgrat això, els Estats-nació no semblen extingir-se i, lamentablement, molts no cedeixen en polítiques totalitàries d'unificació forçada, si bé és clar que són més conscients dels seus límits i de considerar una riquesa i oportunitat la multinacionalitat (més que una nosa). Cada vegada més, decisions o circumstàncies llunyanes i internacionals són les que més afecten la vida i les possibilitats efectives; d'aquesta manera la diversitat exterior o internacional penetra



Gonçal Mayos

en la vida dels Estats-nació fent que es percebi menys problemàticament la seva diversitat o multinacionalitat interna.

La crisi econòmica del 2008 ha mostrat la debilitat de tots els Estats particulars, inclús els Estats Units, però alhora també ha demostrat que, quan el mercat econòmic internacional desregulat entra en una de les seves habituals crisis cícliques, només l'Estat -o els Estats en una inèdita intervenció consensuada- pot evitar o suavitzar els pitjors mals. Avui fins i tot els empresaris i teòrics més partidaris del lliberalisme desregulat tornen a mirar com a únic remei l'Estat, les seves regulacions i els necessaris acords entre Estats.

Això ha posat de manifest una vegada més que, malgrat tot, només els Estats tenen una agència i reconeixement suficient com per a poder posar uns mínims límits a l'economia i la globalització internacional.

P: Com queda doncs la importància de les institucions internacionals? I de les

nacions sense Estat?

R: La crisi del 2008 que certament ha obligat els Estats a actuar d'una forma mínimament conjunta i consensuada, no ha canviat un fet tant trist com clar durant tot el segle XX: les instàncies supraestats (incloent la ONU o en l'àmbit més pròpiament econòmic el FMI i el BM) sempre actuen de facto com a corretja de transmissió dels Estats que les componen i que en determinen els diversos consensos i actuacions.

Una vegada més, el darrer resort polític (en la mesura que existeix i que no tot és un mer atzar) és l'Estat i pensat com a Estat-nació. Dins de la dinàmica de les grans institucions internacionals, malgrat les declaracions de bones intencions, sembla que cap instància infraestatal (p.ex. una nació sense Estat) realment no és considerada ni té cap influència apreciable a nivell global.

P: La petita debilitació de l'Estat-nació a què apunta, beneficia les nacions sense

Estat?

R: Pràcticament no o molt poc. És certa la debilitació actual de l'Estat, però la indigència és molt més absoluta si parlem en termes de nacions sense Estat o de nacions minoritzades en un Estat que no les valora ni defensa prou. A més, pel que fa a la cultura, la mencionada debilitació és molt menor, ja que l'Estat continua sent el màxim administrador dels bens i polítiques culturals i, inclús, es manté com el referent cultural per antonomàsia i més determinant.

D'altra banda, les antigues proteccions *naturals* a les cultures basades en la geografia o demografia han estat pràcticament dinamitades per les emigracions globalitzades i per l'impacte pràcticament mundial dels grans mitjans de comunicació de masses.

P: És a dir la debilitació de l'Estat-nació no millora la situació de les nacions sense Estat, perquè aquestes encara es debiliten més.

R.: Exactament, malgrat que s'ha debilitat, pel que fa a la cultura la força de l'Estat encara és més decisiva perquè han desaparegut o estan desapareixent acceleradament les dinàmiques culturals autònomes, les proteccions "naturals" i la resta de coixins culturals no estatals. Només l'acció decidida d'un Estat o altre sembla poder plantar cara a la globalització cultural (i encara!). Així sembla que ho han entès per exemple els francesos, que a més gaudien des de fa dècades d'un clar i de vegades perillós projecte d'Estat cultural.

Lamentablement però i malgrat alguna millora en alguns pocs Estats avançats com el Canadà, l'aplússima majoria dels Estats continuen intervenint culturalment com a un Estat-nació unitari. Per la qual cosa les minories culturals són les que pateixen més, causant i explicant un fet indiscutible: l'actual radical i accelerada reducció de la riquesa cultural humana mundial.

P: Entrem breument en el terreny estricte de la teoria. Gonçal, com resumiries el panorama actual pel que fa als estudis de les relacions socials de tipus nacional.

R.: En primer lloc, cal dir que en l'actualitat la preocupació per les relacions socials de tipus nacional és molt generalitzada. Ha estat totalment refutada la predicció de l'eclipsament de les qüestions nacional i de l'interès de les mas-

ses pel nacionalisme. La globalització, enlloc de fer supèrflues aquestes qüestions, les ha convertit en molt més rellevants. De l'estudi que en 2002 van dirigir Peter Berger i Samuel Huntington sobre l'estadi actual de la globalització cultural, es conclouïa que certament ha avançat, però que encara és incompleta i molta la diversitat i creativitat cultural.

Ara per ara no s'han acomplert les prediccions



Imatge del carrer Montalegre on trobem la seu de la facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona.

apocalíptiques d'una situació política i cultural tancada, totalment unificada i estandaritzada, presidida per un pensament únic que s'imposa dictatorialment. Tot i així, cal reconèixer la ràpida pèrdua de llengües i cultures populars que s'està produint en l'actualitat (i que hom assimila als coneguts processos massius d'extinció d'espècies animals).

Com ja hem apuntat, tampoc s'ha acomplert la predicció del final de l'Estat-nació que, si bé ha vist reduïda relativament la seva autonomia i agència, continua sent molt potent i, habitualment, manifesta polítiques unificadores que provoquen la reacció i preocupació de la gent. A més, per la immigració planetària però també perquè encara no s'ha tancat l'estructura mundial d'Estats-nació, cada dia hi ha més minories i nacions minoritzades.

Encara més, en les darreres dècades tothom ens hem descobert com a minoria en algun sentit: nacional, lingüística, ètnica, cultural, religiosa, política,

ideològica... però també de gènere i orientació sexual, professional, d'orientació vital... És un tòpic (i alhora una gran veritat) que la diversitat social i l'exigència del reconeixement de la pròpia identitat i diferència són en l'actualitat molt mes fortes que mai abans.

El director de les enquestes mundials de valors, Ronald Inglehardt, constata la lenta però objectiva migració cap a valors *post-materials* o *postmoderns* que es caracteritzen -diu- per exigir cada vegada més polítiques de respecte, reconeixement i foment de les diversitats culturals i vitals humanes. El futur és inquietant (amb certa tendència al monoliticisme, unilateralitat i banalitat cultural), però també és clara la presa de consciència massiva en contra d'aquesta tendència.

P: Quines són les grans línies de pensament vigents avui dia sobre l'àmplíssima problemàtica del reconeixement de la diversitat, identitat i creativitat cultural, nacional, de les llen-

gües, en les actituds i opcions vitals...?

R.: És un ric laberint en ple creixement i complexització. L'única comparació que d'alguna manera en fa justícia és el creixement experimentat en tots els sentits per Internet. Només destaco alguns exemples estrets d'un curs que he impartit recentment al Col·legi de Doctors i Llicenciats on vaig actualitzar les meves anàlisis:

Inclús en el marxisme que s'hi havia mostrat reticent, la preocupació pels fets nacionals és enorme (Nairn, Hroch, Hechter...). La teoria de la *dependència internacional*, tan vinculada amb la descolonització, triomfa ara dins dels moviments altermundistes gràcies a Wallerstein o Enrique Dussel. Hi ha un molt potent lliberalisme cultural o nacionalista presidit per gent tan jove i potent com Kymlicka, Brian Barry, Jacob T. Levi.

Es continua treballant sobre el fet nacional tant des de l'individualisme metodològic o del republica-

nisme com del comunitarisme. Els estudis culturals, etnològics, de gènere i orientació sexual, sobre la vida quotidiana i la cultura de masses, sobre el multiculturalisme i les emigracions... s'han potenciat amb la tradició d'estudis sobre les nacions, alhora que l'han revitalitzat. Inclús autors clàssics com Gellner o Anderson, que sovint manifestaven alguna reticència al fet nacional i la reivindicació d'identitats i diferències, avui dia són interpretats productivament sobretot a favor d'aquestes.

També s'han fet importants aportacions per a garantir el rigor científic dels estudis sobre les nacions amb lògics i historiadors de la ciència com Moulines o Villoro. Per cert els estudiosos catalans o que estretament vinculats amb Catalunya augmenta molt en quantitat i qualitat: Moulines, Llobera, Guibernau...

Sobretot però, la gran esperança està en l'extensió i aprofundiment de noves dinàmiques i exigències socials de millora del que podem anomenar laquali-

tat de la democràcia i del respecte efectiu dels drets (tant col·lectius com individuals). És clar que la gent majoritàriament ja no en té prou amb la vella i una mica vergonyant política de *tolerància* (en el sentit de “ets un incordi però -en la meua benevolència- vull tolerar-te”). És reclamen polítiques més actives i actituds més democràtiques de *respecte* basat en el *ple reconeixement* i, també, *coimpliació* i *foment*.

La gent té clar que no tot ho ha de fer la minoria, que aquell que en algun aspecte és majoria també ha d'assumir una actitud

oberta i de compromís actiu (entre d'altres coses, perquè ho demanarà quan en altres aspectes esdevingui minoria o minoritzat). Tampoc no hi ha prou amb la distanciada i gens comprometedora “defensa de la multiculturalitat”, sinó que calen esforços per creuar les fronteres i les exclusions i passar a accions interculturals, en què tothom mira de participar i coimplicar-se en les cultures de la resta, i així potenciar-les creativament i democràticament.

P.: Bé, Gonçal. Gràcies pel teu temps.

QUI ÉS

Qui és és una secció que la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya publica regularment al portal d'Internet. A continuació en reproduïm un d'aquells textos

FRANCESC ESTEVE CARBONELL

Armand Sanmamed

El protagonisme dels catalans en l'exploració i la conquesta de Califòrnia durant la segona meitat del segle XVIII és un fet prou conegut. Tothom coneix les biografies de Gaspar de Portolà i Juníper Serra, entre d'altres. No és tant coneguda, però, la participació de catalans en les primeres exploracions europees de la costa nord del Pacífic, que van tenir lloc durant el segle XVI. En aquesta mateixa secció, hem presentat breument dos dels protagonistes d'aquells viatges pioners. Es tracta de Francesc Galí i Bartomeu Ferrer. No van ser els únics.

A finals d'aquell segle XVI i durant la primera meitat del segle XVII, s'hi va desfermar una mena de febre d'or, per ser més exactes n'hauríem de dir una febre per les perles, que va atreure tota mena d'aventurers cap a aquelles costes. Un d'ells va ser Francesc Esteve Carbonell, mariner valencià nascut pels volts de 1598 que, l'any 1636, va aconseguir una llicència per explorar el golf de Califòrnia.

No sabem si l'interessava la pesca de perles o el movia l'afany descobridor, per tal com alguna font apunta que el motiu del seu viatge seria el d'anar a trobar un pas que comunicés l'Atlàntic i el Pacífic. De tota manera, Carbonell mai no va poder dur a terme allò que preten-

gués. Mentre construïa el vaixell que l'havia de dur, a ell i al grup d'homes que havia reclutat (i que, curiosament, no parlaven espanyol), es va anar ordint una intriga al seu voltant. Carbonell va ser acusat de francès i de contractar francesos i, per tant, d'espionatge. De nou, en la història de les Índies Occidentals, ens trobem amb el recurs d'acusar un compatriota nostre d'estranger per tal de desposseir-lo d'uns drets adquirits legalment. Segurament, les circumstàncies polítiques a la metròpoli no afavorien gaire la causa de Carbonell. No oblidem que és l'època immediatament anterior a la Guerra de Separació de 1640.

Francesc Esteve Carbonell va ser engarjolat durant cinc anys abans de ser declarat innocent, en un procés que podríem definir, com a mínim, d'extravagant.

QUI ÉS...?

Qui és...? és una secció que la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya publica regularment al portal d'Internet. A continuació en reproduïm un d'aquells textos

L'INFANT FORTUNA

Armand Sanmamed

Només en un país com el nostre, amb una història tan accidentada, sense períodes gaire perllongats de normalitat cultural que permetessin desenvolupar una historiografia nacional deslligada dels interessos dels estats dominants, s'explica el poc coneixement que tenim, tant a nivell erudit com popular, d'episodis i protagonistes clau de la història pròpia.

És el cas del personatge que avui us presentem i que, malgrat ser una de les personalitats imprescindibles per entendre un dels moments més decisius de la història del nostre país i reunir en la seva biografia un munt de paradoxes, misteris i preguntes per respondre, no ha despertat l'interès dels historiadors, més enllà d'algun apunt biogràfic.

Enric d'Aragó, comte d'Empúries, conegut com l'infant Fortuna, era, segons la història oficial, fill pòstum d'Enric, duc de Villena, germà d'Alfons el Magnànim i de Joan II, mort el 1445 a la batalla d'Olmedo, defensant els interessos castellans dels Trastàmara. Diuen que aquest és el motiu pel qual Enric va comptar sempre amb l'afecte incondicional dels seus oncles Alfons i Joan, reis de Catalunya, sense el qual hauria estat impensable que

se li perdonessin algunes de les temeràries opcions polítiques que va prendre al llarg de la seva vida.

Enric va demostrar, des de ben jove, un caràcter audaç i independent que li podria haver costat més d'un disgust. Per exemple, en el conflicte que va enfrontar Joan II i el seu fill Carles de Viana, Enric va prendre partit pel príncep. O quan, l'any 1472, enmig de les intrigues per la successió del tron de Castella, el seu nom es va relacionar amb un possible matrimoni amb Joana la Beltraneja, filla del rei de Castella. Si aquest matrimoni s'hagués realitzat, Enric podria haver esdevingut rei de Castella i els plans d'unió dinàstica dels Trastàmara, materialitzats 3 anys abans mitjançant el matrimoni entre Ferran i Isabel, se n'haurien pogut anar en orris. Tot i ser castigat amb la confiscació dels seus béns a Catalunya i València, Joan II el va acabar perdonant i, a més, va arrencar al seu fill Ferran el compromís de retornar-li tots els béns que posseïa. Una actitud sorprenent en un home tan poc donat a la commiseració com Joan II.

Tanmateix – i fent honor al seu sobrenom de Fortuna-, tot plegat, no li suposaria cap entrebanc per fer una carrera política brillant. A les darreries del regnat de Joan II, va rebre la lloctinència general del regne de València. I, quan Ferran va arribar al tron de Catalunya, la designació de lloctinent general de Catalunya, la més alta jerarquia política després de la del sobirà; fins i tot, amb el poder de promulgar el prínceps namque –usatge que permetia al rei convocar una mobilització militar general-. I, malgrat això, Enric no dubtarà a posar-se al costat dels interessos del país i a enfrontar-se al seu cosí quan consideri que les decisions reials són lesives per al país, com va ser el cas de la introducció de la Inquisició castellana a Catalunya.

Com a conseqüència de les dilatades absències de Ferran, Enric va ostentar el càrrec de lloctinent la major part dels primers 15 anys del regnat de Ferran II, entre 1479 i 1493. Va ser l'home més poderós de Catalunya

en un període crucial per a la història del país: els anys de preparació de l'empresa de la descoberta d'Amèrica. Segur que a algú amb el seu poder i la seva intel·ligència política no li podia passar desapercebuda una empresa d'aquella magnitud. El 3 d'abril de 1493, quan Colom va entrar triomfalment a Barcelona, procedent de Sant Jeroni de la Murtra, ho va fer escortat pel rei i per l'infant Fortuna.

Enric va ser un home del Renaixement, amb inquietuds culturals i gust pel refinament, que vivia en un luxós palau al carrer Ample de Barcelona, on hi tenia una col·lecció d'animals exòtics que va causar l'admiració dels grans viatgers de l'època, com Hyeronimus Münzer que hi va fer estada el 1494.

Enric va morir el 1522, als 77 anys d'edat. Abans, però, durant el període d'interregne que va seguir a la mort del seu cosí Ferran, encara s'havia postulat com a candidat a succeir-lo. En el seu testament trobem la millor prova del viatge interior d'aquest home, que va nèixer Trastàmara i va morir com a Enric d'Empúries, plenament identificat amb el país, quan disposa que el seu comtat "no sia regit ne governat per castellans".

Reivindiquem, des d'aquí, un personatge complex i paradoxal que mereix un estudi aprofundit que ens ajudi a desvetllar tots i cadascun dels secrets de la seva personalitat.

SABIES QUE...?

Sabies que...? és una secció que la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya publica regularment al portal d'Internet. A continuació en reproduïm un d'aquells textos.

PER QUÈ ALS HONDURENYS ELS DIUEN *CATRACHOS*?

Carles Camp

Els habitants de la resta de països centreamericans es refereixen als hondurenys amb l'apel·latiu *catrachos*.

Per trobar l'origen d'aquest mot tan estrany, ens hem de remuntar a la dècada del 1850 quan un grup de filibusters nord-americans comandats per William Walker van organitzar un exèrcit privat per envair l'Amèrica Central i incorporar-la als Estats Units, de la mateixa manera que el govern d'aquest país acabava de prendre a Mèxic els territoris de Texas, Arizona, Nevada i Califòrnia. Afortunadament per als centreamericans, aquest exèrcit privat no tenia cap mena de suport per part del govern dels Estats Units.

Davant d'aquesta situació els cinc estats centreamericans (Guatemala, Nicaragua, El Salvador, Hondures i Costa Rica) van deixar de banda les seves diferències i es van unir per defensar-se d'aquesta amenaça. Hondures, concretament, va contribuir amb un exèrcit de 300 homes, comandats pel general Florencio Xatruch.

Els invasors ja s'havien apoderat d'una part del te-

rritori de Nicaragua i, a la ciutat de Granada d'aquest país, es van concentrar les forces aliades i, el desembre de 1856, el general Xatruch hi va ser nomenat generalíssim de l'exèrcit centreamericà.

Va ser una guerra sagnant, amb un gran nombre de baixes per ambdós bàndols. L'exèrcit aliat va resultar vencedor i va expulsar els invasors. Els hondurenys, destacats pel seu coratge, van ser exemple per a la resta dels soldats centreamericans. El general Xatruch també va donar grans mostres de coratge i valentia.

Al tornar dels camps de batalla, els homes del general Xatruch van ser acollits pels nicaragüencs com a herois, amb exclamacions com "Ahí vienen los catrachos", paraula aquesta darrera que prové de la dificultat, per a un castellanoparlant, de pronunciar el nom del general Xatruch. Potser *xatruços* hauria estat més lògic, però va ser *catracho* la que va quedar.

Qui era, però, aquest Florencio Xatruch?

Florencio Xatruch va néixer el 21 d'octubre de 1811. Era fill d'un català, Ramon Xatruch. La seva mare, la senyora Eugenia Villagra, procedia de l'alta societat de Choluteca (Hondures), d'una família propietària de mines.

Després d'estudiar a la Universitat de León, a Nicaragua, va tornar a Hondures el 1826, va entrar a l'exèrcit i va començar la seva carrera política i militar.

No entraré a repassar gaire a fons la seva carrera: convulsa, entortolligada i amb sobtats i destacables alts i baixos i amb uns jocs d'aliances prou complicat, característiques, d'altra banda, de la política d'aquella zona del món des de la seva independència del regne d'Espanya fins a l'actualitat. Tan sols, faré un breu resum.

Malgrat tot, la seva trajectòria fou prou lineal: sergent el 1832, capità el 1841, diputat electe al Congrés Nacional el 1848. Desterrat a Nicaragua després d'un fallit cop d'estat és nomenat general de brigada en aquest país. El 1855, és nomenat general per Hondures, en el moment de la invasió de Walker. Va ser nomenat general de Briga-

da a Guatemala, el 1857. El 1858, va ocupar el càrrec de ministre de guerra i hisenda, càrrec que va ocupar des del 22 de maig de 1858 fins al 3 de febrer de 1860, temps en el que també fou ministre d'afers exteriors i ministre general interí.

El 15 de febrer de 1864 va ser nomenat vicepresident de la república d'Hondures, però va er destituït per l'Assemblea Legislativa. Es va exiliar a El Salvador, on va ser nomenat comandant i governador de San Miguel.

Va organitzar un cop d'estat a Hondures amb prou èxit i va ser proclamat president provisional de la república el 26 de març de 1871, càrrec va ocupar fins al 23 de maig d'aquell any, quan va ser enderrocat per un contracop.

Fins al final de la seva vida va ocupar diferents càrrecs militars i polítics en diferents països de la zona. Va morir el 15 de febrer de 1893, als 82 anys d'edat, a Managua. Va ser enterrat amb tots els honors en agraïment per tots els serveis prestats a la república de Nicaragua.

La informació recollida diu que era fill, com hem dit, d'un català i d'una hondurenya i nascut a Hondures. Malgrat això, en cercles populars hondurenys se'l coneix com a *el general catalán* o *el militar catalán*, fet aquest que em consta però que no he pogut documentar. No he pogut trobar cap informació sobre la seva família materna, els Villagra que, si fossin també catalans o d'origen català explicaria aquesta diferència entre la informació trobada i el que se'n diu d'ell popularment.

SABIES QUE...?

Sabies que...? és una secció que la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya publica regularment al portal d'Internet. A continuació en reproduïm un d'aquells textos.

TIRSO DE MOLINA I CATALUNYA

Carles Camp

Aquest és el nom amb què es coneix el dramaturg castellà Gabriel Téllez (Madrid 1584-Almazán 1648).

Com la gran majoria dels personatges que ens interesen, no en sabem res dels seus orígens i molt poc de la seva biografia. Segons algunes fonts, seria un fill bastard del duc d'Osuna, però res ho prova.

De ben jove, va ingressar a l'Orde de la Mercè i va viure, durant tres anys, a l'illa de Santo Domingo, d'on va tornar el 1618. Va ser cronista del seu orde i definidor general per a la província de Castella. Va escriure una *Historia de la Orden de la Merced*.

Va ser un dels grans escriptors de les lletres castellanes del seu temps: en prosa, en poesia i, sobretot, en teatre. La més famosa de les seves obres és *El burlador de Sevilla y convidado de piedra*, on es descriu el mític, i tantes vegades imitat, personatge de Don Joan. Va escriure la narració *El bandolero*, en què l'acció s'esdevé a Catalunya i es basa en la vida de sant Pere Ermengol¹.

¹ Antoni Comas, *Gran Enciclopèdia Catalana*, setena reimpressió

En aquesta darrera obra, escrita en els temps en què a Castella, i sobretot a la capital del regne de les Espanyes, es començava a covar un furibund anticatalanisme, liderat per Góngora, sorprèn de trobar-hi una notable admiració per Catalunya, la qual demostra conèixer prou bé malgrat, segons la seva biografia oficial, no haver-hi estat mai. Una admiració que fa extensiva als seus reis i a la ciutat de Barcelona.

Com a exemple, trobem, en el primer capítol de *El Bandolero*:

En las demás provincias [d'Espanya] la estimación de la honra, puesto que siempre prohijada en valor, es advenediza; sola Cataluña la blasona natural, allí nace y nunca muere; desde la cuna hasta el sepulcro acompaña inseparable a sus vecinos, quedando ejemplo después a sus sucesores: carácter permanece una injuria en los pechos catalanes, sin que le borren menos que mortales satisfacciones. Ninguna nación más conservadora de las amistades, ninguna más difícil en soldar sus quiebras: allí nació la venganza y de allí se desterró la reconciliación, iguales en esta parte nobles y plebeyos, rústicos y cortesanos.²

O sia que, de totes les diferents parts del regne d'Espanya, només Catalunya té l'honra com a qualitat natural, la resta la tenen postissa, falsa. Alhora, és on l'amistat és més fidel. I, també, és on les traïcions i les ofenses són més castigades i menys oblidades, la qual cosa demostra que els catalans són d'una fidelitat extrema.

Per què si en Tirso de Molina era castellà, admet que la seva pròpia nació, la castellana, no té l'honra com a qualitat i hi ha poca fidelitat a les amistats, ni les ofenses són convenientment reparades o satisfetes. Són opinions no gens coincidents amb les opinions en voga a la

actualitzada, Barcelona 1994, Vol. 22, p. 370.

² Tirso de Molina, *El Bandolero*. Editorial Castalia, 1979. p. 66

Castella del seu temps.

Si, a això, hi afegim tot el que hem dit més amunt, és a dir, que coneixia, admirava i estimava Catalunya, que era de l'Orde de la Mercè (orde que, malgrat estar escampada per tota la península, tenia el seu fort a Catalunya, on havia nascut), ens trobem davant d'un castellà paradoxal, que estimava Catalunya i la seva història, a contracorrent i sense un coneixement de primera mà.

Crec que valdria la pena investigar més a fons aquest personatge. Segur que ens enduríem més d'una sorpresa.

10 DE FEBRER DE 2009 MOR L'HISTORIADOR PERE CATALÀ I ROCA

IGNASI ARAGAY (Article publicat a l'AVUI 11 de febrer de 2009)

L'historiador i fotògraf Pere Català i Roca (Valls, 1923), mort ahir als 85 anys d'edat, era un home discret, un gran treballador de la cultura i elmenys conegut d'una nissaga de fotògrafs. Fill del pioner Pere Català i Pic (l'espardenya trepitjant l'esvàstica és la seva imatge més popular) i germà de Francesc Català-Roca (gran cronista gràfic de la postguerra), Pere Català i Roca deixa una prolixa obra d'historiador i fotògraf del patrimoni, especialment sobre els castells catalans. La seva extensa producció escrita i fotogràfica ha sortit gairebé sempre amb el segell familiar de Rafael Dalmau Editor, una editorial fundada pel seu sogre el 1959 i especialitzada en història, geografia i cultura popular catalanes. El mateix Pere Català i Roca i la seva esposa Carme Dalmau, ara vídua, van tirar endavant durant anys el negoci, un segell familiar que avui dia dirigeix el seu fill Rafael Català i Dalmau. Autor d'una vintena de llibres, entre la seva producció destaca la monumental obra *Els castells catalans* (1966), amés de diversos títols entorn de la catalanitat de Cristòfor Colom (*Un corsari anomenada Colom o Quatre germans Colom*, el 1462), sobre els càtars o sobre figures històriques com Jaume I o Ferran el Catòlic. També va dedicar notables esforços a divulgar aspectes diversos de cultura popular, en especials llegendes. Membre de la Societat Catalana de Geografia, de l'Agrupació fotogràfica de Catalunya i del Centre d'Estudis Colombins, havia col·laborat sovint amb l'Institut d'Estudis Vallencs, de la seva ciutat natal,

i havia promogut els lligams culturals amb la ciutat de l'Alguer. El 1985 va rebre la Creu de Sant Jordi. I molts anys abans, el 1954, havia estat distingit amb el premi Ciutat de Barcelona de fotografia. La mort va sobrevenir ahir a Pere Català i Roca a causa d'una insuficiència renal, després que a finals de l'any passat ja patís una embòlia, que va aconseguir superar. Els últims quatre anys estava molt delicat de salut. L'enterrament serà demà, a les 12.00 hores, al tanatori de Collserola.

EL PROBLEMA DELS IBERS COM A FONAMENT DE LA NACIÓ CATALANA

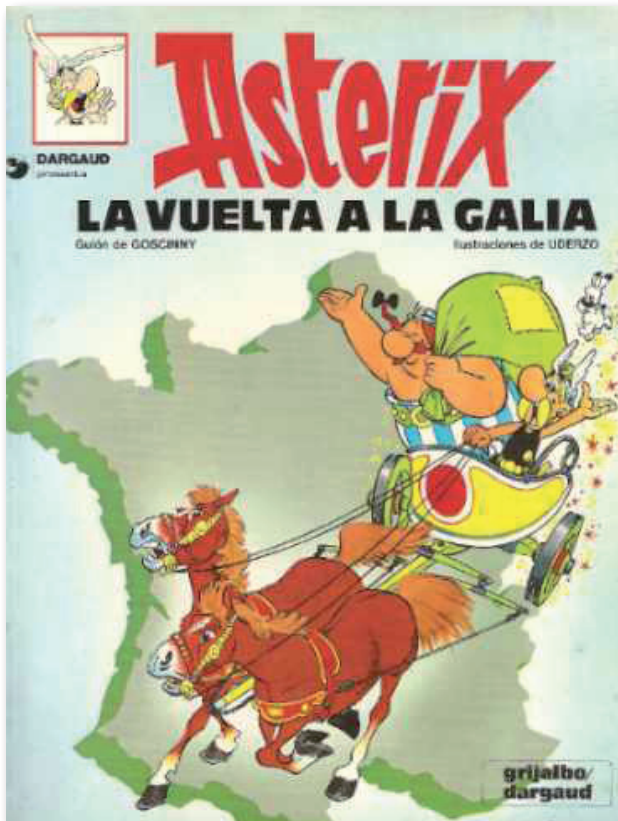
Joan Cavaller

Totes les societats escriuen la pròpia història per a legitimar la pròpia existència, enfortir els lligams interns i ser i sentir-se reconeguts. Quant més antics són els fets recollits per aquestes històries, més fort esdevé el sentiment de pertinença a la comunitat i amb més força es planteja la legitimitat de la pròpia existència. La importància del fenomen és tal que una de les pitjors ofenses que es poden formular contra una persona consisteix precisament a posar en dubte la seva història o biografia per mitjà d'un insult contra la mare o els avantpassats.

En la necessitat d'aquesta legitimació històrica, els pobles s'identifiquen amb pobles antics que han ocupat el mateix territori malgrat que, en el moment present, ja no coincideixi ni llengua ni religió ni costums ni creences, i en conseqüència resultaria impossible conversar i entendre-s'hi. Aquest fet es desenvolupa amb més força en aquelles societats polítiques que han superat decididament formes de govern monàrquiques i han assumit la democràcia. Llavors, el poble, subjecte instituit en el paper de protagonista legítim del seu propi destí, passa a experimentar la necessitat de construir la seva pròpia història nacional per a mostrar la pròpia identitat als altres pobles i a les antigues instàncies monàrquiques.

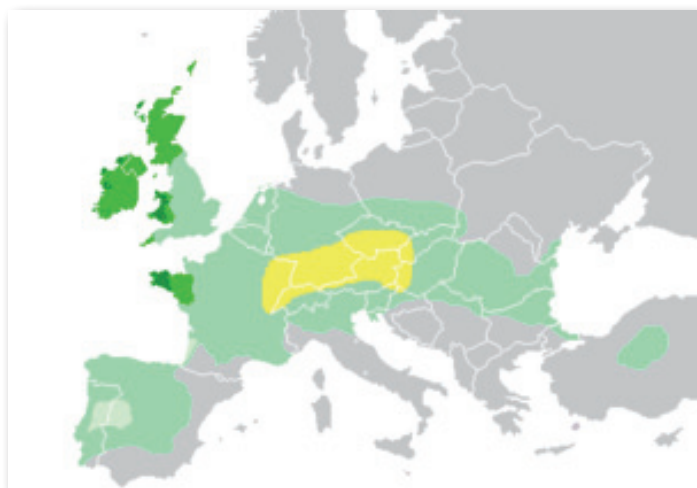
Així, avui, en el si d'aquest procés de legitimació, i després que la democràcia s'instaurés a mitjans del segle XIX, els francesos s'identifiquen amb els gals. Els alemanys amb els antics celtes. Els italians amb romans i etruscos. Els portuguesos amb els celtes lusitans. Els grecs amb els antics grecs de la història clàssica. Els peruans amb

els antics inques, etc. Els francesos s'identifiquen amb els gals malgrat que els gals no han existit mai com a poble unitari. Els francesos s'han apoderat del concepte de Gàl·lia i l'han distorsionat per interessos polítics tot fent coincidir la seva extensió amb els límits de l'Estat francès actual. En la popularització tan arrelada de les idees d'aquesta distorsió científica, tots admetem que Astèrix i Obèlix siguin gals en el mateix sentit que diem francesos.



Distorsió historiogràfica popularitzada de la relació existent entre francesos i celtas

El cert, però, és que, en temps de Cèsar, hi havia una Gàl·lia Cisalpina entre els Alps i els rius Rubicó i Arne, una Gàl·lia Transalpina equivalent a la posterior Narbonensis i, finalment, una Gàl·lia Comata on es barrejaven territoris de les actuals Bèlgica, França, Holanda i Alemanya fins a la frontera en el riu Rin. Tots els habitants d'aquestes Gàl·lies eren, per definició, gals.



Expansió dels celtes des dels Alps

L'artificialitat de les fronteres polítiques imposades pels romans es demostra en la reestructuració provincial de l'Imperi a mans d'August. L'any 27, després de la reestructuració, tenim les següents Gàl·lies: Narbonensis (des dels Alps fins als Cevenes), Lugdunensis (entre els rius Loira i Sena), Aquitana (entre els Pirineus i el Loira) i Belga (entre el mar del Nord i els rius Sena i Rin). Per la seva banda, la Gàl·lia Cisalpina va desaparèixer per causa de la profunda romanització dels seus habitants.

Davant el comportament de francesos i altres pobles en el fet de la creació d'una identificació amb un substrat

ètnic preexistent, hem de preguntar-nos si els espanyols i els catalans han viscut el mateix procés.

La resposta és afirmativa en el cas dels espanyols i negativa en el cas dels catalans. Efectivament, a partir de la coincidència entre els noms Espanya i Hispània, als espanyols avui els resulta natural vincular la pròpia història amb la d'una època antiga definida per la província romana. Els catalans, en canvi, no allarguem la pròpia història més enllà de l'any 900 o 1000 d.C., límit temporal darrera del qual no trobem catalans sinó un conjunt informe de pobles com ara almohades, almoràvits, àrabs, visigots, romans, íbers..., pobles amb els que no sentim cap mena de familiaritat.

Per què els catalans no hem relacionat la pròpia condició nacional amb la de pobles anteriors a l'any 1000 d.C.? Les primeres referències escrites parlen de catalans a començaments del segle XII: La primera referència documental es troba en el jurament fet pels homes de Carcassona a Ramon Berenguer III de Barcelona, datat del 1107 o bé del 1112 i copiat al *Liber Feudorum Maior*, en el qual, entre 700 noms, figuren un Geral de Cataluing i també un Raimundi Catalan i dos Arnal Catalan. Al *Liber Maiolichinus*, poema pisà en llatí escrit en 1114-15, que narra l'expedició conjunta que el 1114 feren pisans i súbdits de Ramon Berenguer III per tal de conquerir la Mallorca islàmica, és utilitzat el nom de catalanenses enfront de gots (referit als occitans). Ramon Berenguer III és anomenat catalanicus heros, rector catalanicus, dux catalanensis i és esmentat el nom de Catalania. (Anscari M.Mundó i Marçet & Max Cahner (*Enciclopèdia Catalana*), "Catalunya"). Cal citar també el descobriment fet el 1904 a Organyà pel Dr. Joaquim Miret i Sans, historiador i jurista, d'uns pergamins datats en el segle X o principis de l'XI i que són els escrits més antics que es coneixen en llengua catalana.

També cal esmentar les següents fites polítiques protagonitzades pels catalans:

1. Any 988: Borrell II, comte de Barcelona, Girona, Osona i Urgell, independitza els comtats catalans del poder carolingi en extingir-se aquesta dinastia i s'intitula duc ibèric i marquès

2. Any 1137: Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, Girona, Osona, Cerdanya i Ribagorça, pacta amb el rei Ramir d'Aragó la unió política d'Aragó i Catalunya

3. Any 1151: Ramon Berenguer IV pacta amb els castellans (Tractat de Tudilén) el repartiment de la Península Ibèrica. Als catalans correspondrà València, Dènia i Múrcia

Aquests són els esdeveniments bàsics que avui configuren l'imaginari nacional dels catalans pel que fa a llur origen. Per què, a diferència de francesos, espanyols i altres pobles, els catalans no escrivim una història pròpia que ens relacioni amb pobles antics i particularment amb els ibers? Les raons d'aquesta incapacitat per a relacionar la pròpia història amb els ibers s'han de buscar en 3 punts essencials:

1. Un poble s'identifica amb un discurs històric que el legítimi quan viu en democràcia, ja que la democràcia busca discursos del demos (o poble) i la democràcia ofereix la llibertat suficient als intel·lectuals per a elaborar i potenciar aquest discurs. Els catalans no ho hem pogut fer fins a època molt recent, ja que al 1714 vam ser ocupats pels exèrcits borbònics i colonitzats pels castellans. D'ençà llavors, les aproximacions a formes de govern democràtic (liberals, socialistes, republicans...) a Espanya sempre van acabar sucumbint a la força de reaccions totalitàries (absolutistes, feixistes, tirans militars...) i només en època molt recent podem dir que, tot i els greus defectes apreciables (democràcies amb majoria absoluta, prohibició de partits, GAL, condició militar del cap de l'Estat, manca d'independència del poder judicial, corrupció...), la democràcia s'ha pogut desenvolupar amb fermesa.

2. Malgrat la implantació de la democràcia a l'Estat espanyol, el fet cert és que Catalunya continua sota l'ocupació castellana. Des del 1714, els Estats de la Corona d'Aragó a la Península Ibèrica (Catalunya, València i Aragó) no han estat encara restituïts. L'anomenat Estat de les autonomies no reconeix la realitat nacional dels catalans (o del conjunt nacional d'aragonesos, balears, catalans, murcians i valencians) i, en conseqüència, sota la persistència del procés colonitzador castellà, els catalans no hem sabut encara construir, assimilar i exportar un discurs nacional desacomplexat que ens permeti parlar dels ibers com dels nostres ancestres.

3. No tots els mals han de ser atribuïbles als espanyols. La majoria dels pobles occidentals pensen en els termes ideològics heretats de les filosofies dels sofistes, de Plató i d'Aristòtil, de manera que confonen la sociabilitat (el fet de ser sociables, el fet de viure en grup) amb les relacions socials de tipus polític. Aquesta forma de pensar menysprea la sociabilitat quan es manifesta en forma de relacions socials de tipus nacional (vid. Joan Cavaller, *Teoria de les nacions*. Llibre 1). Sota aquesta confusió filosòfica, intensificada pels efectes del procés colonitzador castellà, els catalans no encertem a trobar referents nacionals més enllà d'esdeveniments de tipus polític, a saber: la independència dels comtats catalans amb Borrell II i la unió dels comtats catalans amb Aragó al 1137.

Cal reescriure la nostra història des d'uns paràmetres filosòfics alternatius.

EL PUEBLO WAYUU DE VENEZUELA: REALIDADES Y PERSPECTIVAS

Carmen Laura Paz Reverol³

1. Contexto y posición

Cuando recibí la invitación a las 1eras. Jornada de Naciones y Culturas No estatales en Cataluña, empecé un proceso de reflexión y posicionamiento como perteneciente a una nación sin estado como lo es la nación wayuu de Venezuela. En España, han llegado contingentes de algunos pueblos indígenas, especialmente de América del Sur, de países como Bolivia, Perú, Ecuador, eso debería documentarse para ampliar la política de integración de la que se precia tener España. Pitt Rivers demuestra que la posibilidad que “es el status de extranjero el que desaparece y el de miembro de la comunidad el que se adquiere” difícilmente es así por muchos discursos integracionistas y por muy abierta que sea la sociedad de acogida. (1973:53).

En mi caso particular pertenezco al pueblo wayuu de Venezuela y por los momentos me encuentro residiendo en España, pero la entrada a éste país fue un poco accidentada, pues a pesar de traer visa de estudios fui objeto de un interrogatorio y detenida por unos instantes

³ El mes de noviembre de 2008, la Fundació d'Estudis Històrics va organitzar una Jornada de Nacions i Cultures no Estatals a Catalunya, en la qual van participar diferents representants de pobles immigrants. La senyora Carmen Laura Paz Reverol va parlar en condició de membre del poble wayuu de Venezuela i Colòmbia. Aquí en reproduïm una síntesi de la seva intervenció. La Sra. Paz Reverol és professora en el Departament de Ciències Humanes de la Facultat Experimental de Ciències de la Universitat de Zulia a Venezuela.

la policía del aeropuerto de Madrid para verificar mis datos, eso no me molestó pues las autoridades están en su deber de verificar, me quejo es de la forma tan inaudita en que me arrebataron el pasaporte de mis manos y que me dirigiera a la estación de policía, claro luego de verificar el trato fue más amable. Con susto y sorpresa logré pasar sobre los estereotipos que se construyen en dichos espacios. Pitt Rivers señala que “para evitar el peligro que representa, se le debe negar la entrada, perseguirlo, inducirlo a partir...o, si se le permite la entrada, debe ser socializado, es decir, secularizado, proceso que necesariamente implica una inversión”. (Pitt-Rivers, 1973:65).

En palabras de Pitt Rivers he pasado por <<Ritos de incorporación>> en la sociedad catalana, desde noviembre de 2007 hasta la actualidad. He entrado al territorio Schengen o Comunidad Económica Europea, aquí me he incorporado al régimen general, he asumido nuevas identidades como estudiante/inmigrante/ incluso asumir otras identidades como latinoamericana, sudamericana, que diluyen una de mis identidades más privilegiadas como lo es ser wayuu, profesora, venezolana la cual siempre tengo presente en mi vida. Por ejemplo, fui a Inglaterra en el Verano y como hay que llenar una ficha de entrada, coloco en mis datos que mi ocupación es: “teacher” y cuando me tocó consignar el documento a las autoridades, me tacharon mi ocupación y me colocaron, “student”, por más que le aclaro que soy profesora en Venezuela, sólo me valió la condición de estudiante de una universidad española, un buen aprendizaje para mi posición.

Con mi hijo escolarizado en una escuela catalana, el segundo aprendizaje que puedo señalar el desfile de carnaval, en el que mi hijo fue disfrazado de “indio” claro no sólo a él, sino también a sus compañeritos del colegio. El aprieto en el que me vi envuelta fue explicarle a mi hijo que iba a utilizar un disfraz de indio, pero que de ninguna manera no era el mismo que utilizaban en los bailes in-

dígenas de Venezuela, tuve que enseñarle fotos y videos de Venezuela de bailes como la yonna en los wayuu, pero mientras más le aclaraba más se complejizaba las preguntas por parte del niño. No mencioné más el asunto, sólo resolví comprándole un verdadero disfraz de PIRATA, llevarlo al desfile de carnaval y que disfrutara del mismo, a veces hay cosas que ni vale la pena mencionarlas, en el contexto se refuerzan, con ello quiero decir que un niño de cinco años todavía le queda mucho por ver y valorar de las culturas con las cuales entra en contacto, incluyendo la de pertenencia.

Yo pienso que los disfraces deben hacer alusiones a superhéroes, comics, objetos, animales, no a etnicidades, destaco sólo mi ejemplo, pero conozco de otros casos molestos que referían a sus propias etnicidades. Mi reflexión sobre este aspecto, es que puedan ser más amplios y reconocer la diversidad de personas de distintas sociedades vienen a éste país, una norma sería no utilizar en los colegios disfraces referidos a etnicidades. Nunca se sabe cuando el “otro” que se cree lejano está más cerca de lo que se imagina el común de la gente. Una de las tareas en la política de integración en los colegios es evitar los disfraces sobre etnicismos, pues aunque uniformice a un grupo de niños, las vestimentas no debe utilizarse cómo disfraz sino para conocer las distintas manifestaciones de las culturas y las sociedades en los proyectos de aula.

El tercer problema de estar acá ha sido solventar los problemas relacionados con la salud. En un primer momento fueron solventados con médicos y homeópatas en Venezuela (por email y llamadas telefónicas), pues como me traje medicamentos, cuando quería consultar las dosis al pediatra de cabecera, decía que no sabía, de esos medicamentos no sabía nada, pero ni se molestaba en verificar la composición. Un segundo paso fue ubicar médicos, homeópatas y odontólogos de América del Sur tales como: argentino, colombiano, peruano, que se

verificaba por el trato más amable, mayor explicación y comprensión de los problemas de salud, (no general pues hubo también casos de médicos desatentos e incomprensivos que escondían su nacionalidad o no les gustaba que lo supieran sus compañeros de trabajo españoles), sin embargo, con los médicos latinos en muchos casos la comunicación fue fluida. Como último paso de la integración y adaptación fue aceptar un poco la diferencia cultural y someterse a la atención con algunos médicos españoles que dieron más confianza tanto en los Centros de Atención primaria como en el seguro privado, aunque el trato es distante y poco comunicativo, pero por supuesto con excepciones. No creo que la atención en las clínicas privadas por los seguros o mutuas de salud sea lo máximo, considero que no todo lo privado es mejor, pero ya al pagar, garantiza un trato más digno.

En mi caso particular me tocó migrar por razones académicas a Cataluña para vivir por una temporada mientras duren mis estudios, no fue por azar sino una elección meditada, primero, por el perfil de la formación académica y segundo, por el reconocimiento y valor de la lengua catalana. Pero en esa defensa del idioma hay que enseñar a los demás (tanto resto de los españoles, como a los migrantes) la riqueza de aprender un nuevo idioma y lograr cada día más adeptos, es decir, tratar de ganar cada día más gente que hable y se desenvuelva en catalán. Creo que es una fortaleza grande la valoración, habla y uso del idioma.

2. Sobre la nación wayuu

La nación wayuu habita en la Península de la Guajira, actualmente dividida entre los Estados-Nación Colombia y Venezuela. Los wayuu o guajiros según el Censo Indígena de 1992 realizado por la OCEI (Oficina central de Estadística e Informática), alcanzan una población es-

timada de 179.318 individuos en Venezuela, lo que representa 57% de la totalidad indígena del país. También les ha tocado migrar a otras ciudades de Venezuela.

Son de filiación lingüística arawak, tienen una gran vitalidad cultural: de costumbres antiguamente itinerantes, y ahora sedentarias, conservan enorme facilidad para la movilidad espacial en función de la satisfacción de determinados intereses de subsistencia económica y social (tales como la prácticas del pastoreo de los rebaños, la administración de las propiedades, la búsqueda de empleo en las zonas urbanas, el abastecimiento en los mercados, el contacto familiar y la celebración de complejos rituales de interacción social).

Entre las actividades económicas, tenemos las que tradicionalmente se realizaban como: caza, pesca, recolección de frutas silvestres, agricultura, (complementarias). El pastoreo: de ganado vacuno, porcino, caprino y ovejuno; y el comercio, ésta última es la actividad principal. Estas actividades continúan realizándose en la actualidad el medio rural y urbano, algunas familias wayuu, se dedican a la producción y comercialización de ganado ovino, porcino, (producción de quesos, carne, cueros, entre otras. y también la manufactura de tejidos (particularmente chinchorros).

Su economía produjo una marcada estratificación interna, se incorporaron las nociones particulares de “propiedad” y “riqueza”: para compromisos del apüshi: indemnizaciones por diversas faltas, velorios, segundos velorios, matrimonios, entre otros ritos.

Entre las actividades no tradicionales se destaca el comercio de artículos y el trabajo asalariado. En la ciudad los wayuu se insertan en la economía: (informal) en el comercio, como obreros de la construcción, servicio doméstico, agentes de vigilancia privada y pública (policías y guardias nacionales), personal paramédico (auxiliares de enfermería), docencia (especialmente a nivel de educación básica). Los que han logrado formarse profe-

sionalmente se constituyen en una elite étnico-política, que ha liderado las reivindicaciones sociopolíticas que los wayuu y otros grupos indígenas han logrado desde la segunda mitad del siglo pasado. Dentro de esta elite se encuentran abogados, médicos, ingenieros agrónomos y educadores en todos los niveles. Entre todos ellos y con los que se quedan en la Guajira los wayuu reconstruyen sus vínculos de solidaridad y ayuda.

La organización social wayuu tiene su anclaje principal en su sistema de parentesco, sistema en el vínculo de una madre con sus hijos se designa por la palabra *eirrüku*. Ésta organización social se caracterizan por ser segmentaria, y de carácter no corporativo, cada clan reconoce un ancestro mítico común, el cual es su epónimo y generalmente esta representado por un animal. Los Uraliyuu, los Epieyuu, los Jusayu, los Jinnú, los Uriana, los Ipuana, los Sapuana, entre otros.

Cada *eirrüku*, a su vez, está constituido por linajes matrilineales o *apüşhii*, son de carácter corporativo, son verdaderas unidades políticas del grupo, que comparten antepasados humanos comunes y están asociados a tierras, fuentes de agua y a un cementerio. Este último es el rasgo distintivo del territorio de toda una serie de parientes uterinos. Cada linaje tiene una figura masculina dominante, que es el *alaüla* o tío materno. Los miembros del “*Apüşhii*” actúan como colectividad y contraen responsabilidades para el cumplimiento de obligaciones tribales como: los pagos matrimoniales, indemnizaciones por diversas faltas”. Los integrantes de un mismo *apüşhi* se conocen todos, conocen sus primeros padres o ascendientes y pueden vivir en una misma área, aunque no necesariamente. Reconocen la pertenencia a un *eirrüku*, que existen otros clanes y que otros linajes tienen su mismo *eirrüku* y su ancestro mítico, que están emparentados por la pertenencia al mismo clan. No obstante, los *apüşhi* constituyen verdaderos vínculos de lazos fuertes y es la primera estrategia utilizada por el wayuu en caso de

cualquier tipo de enfermedades, problemas y conflictos.

También existe, entre los wayuu otro tipo de parientes, los o`upayu quienes siendo los parientes patrilineales, son los más cercanos al padre y diferentes en cada alianza. En algunas ocasiones los o`upayu toman una posición primordial con respecto a los apüşhi, como por ejemplo, cuando se fija la dote en la boda de la hija mayor, así mismo en ocasión del primer entierro pueden encargarse de los funerales, les corresponde igualmente un pago menor adicional por muertes violentas llamado “nuwila noupayu” dirigido a compensar las lágrimas del padre por la muerte de su hijo.

No existe en el pueblo wayuu un poder centralizado como en otros pueblos indígenas, esto quiere decir que no existe un cacique único o la figura de una autoridad general para todo el pueblo wayuu. No hay un consejo de ancianos o de alguna institución permanente que una a todos los jefes políticos de los matrilineajes wayuu.

Todo matrilineaje wayuu reconoce como autoridad política al Alaüla o tío materno, esta figura goza de prestigio dentro y fuera del apüşhi. Para ejercer dicha distinción se toma en consideración la edad, la sabiduría, riqueza en ganados y dinero.

Las problemáticas que enfrenta esta nación en su contacto con las sociedades mayorías son complejizadas por las tensiones debido a la presencia inmediata de la frontera colombo-venezolana. La reciente conclusión de vías de acceso terrestre que intensifican el contacto con los no indígenas. La existencia de macro proyectos de desarrollo regional adelantados por corporaciones nacionales como “Puerto América” o por operadoras de la extracción carboníferas que ejecutan sus actividades en la subregión Guajira. Conflictos por concesiones y construcción de infraestructuras minera, petrolera y gasífera en territorios habitados por indígenas. La aparición por una parte de bandas armadas, guerrilla, paramilitares; además de la reciente irrupción de formas de vio-

lencia –caracterizada como genocida por los medios de comunicación que circulan en el occidente de Venezuela y el oriente de Colombia– contra familias cuya presencia impide la cristalización absoluta de los planes de grupos que pretenden apoderarse de esos espacios para operar en sus actividades no precisamente lícitas. (Valbuena y Paz, 2008)

Valbuena y Paz (2008) han señalado recientemente la dinámica de expansión/desplazamiento del pueblo wayuu caracterizada por la que este pueblo ha emprendido la conquista de nuevos espacio, tanto dentro como fuera de la Península de la Guajira. Entre los asentamientos emprendidos fuera de la guajira hay que realizar al menos tres distinciones. Los numerosos barrios fundados por migrantes wayuu que se desplazan hacia los centros urbanos. Los asentamientos fundados por wayuu que se desplazan y establecen caseríos rurales, algunos de los cuales dan orígenes a comunidades de braceros pastores, peones y cultivadores en varios municipios del Estado Zulia, así como en los estados Mérida y Trujillo. Las comunidades que surgen por el acceso inmediato a fuentes de trabajo como las Camaroneras del Bajo en el Municipio San Francisco del Estado Zulia y de la Cañada, en el Municipio Urdaneta de la misma entidad. El desplazamiento a Maracaibo se puede caracterizar como de alta movilidad del grupo y de contacto con los no indígenas. Este proceso ha generado una situación interétnica asimétrica de hegemonía/subalternidad.

La inserción a la ciudad ha originado cambios socioculturales en sus pautas y normas culturales, de igual manera, también los ha expuesto al contagio de nuevas enfermedades, las cuales a su vez, han sido llevadas a la Guajira. La problemática de erradicación de enfermedades contagiosas, como la tuberculosis, la transformación de enfermedades epidémicas en endémicas y la prevención de otras, constituye uno de los retos mayores de la institución de salud pública. En líneas generales, se pue-

de afirmar que, a pesar de los cambios provocados por la movilidad social y geográfica, continúan algunos aspectos del patrón de asentamiento, pautas culturales, en la cual se permanecen muchos de los aspectos en cuanto a lengua, creencias, valores y prácticas, pero otros se redefinen y cambian.

El caso de los wayuu es particular porque constituye un grupo de mucha vitalidad cultural, los cuales ha incorporado tecnología, instrumentos pero sin dejar de ser wayuu. Los cambios ocasionados por la cultura wayuu a través de su largo contacto con la sociedad no indígena no han quebrantado su bien definida identidad étnica dentro del contexto nacional. Es indudable que sus fuertes vínculos familiares, la conservación de su integridad territorial y el gran tamaño de su población son factores que ayudaron a conservar su lengua, organización social y política, su religión, y muchos otros patrones de su cultura. La fuerza de ésta sociedad reside en su forma de organización sociocultural, política y económica que le han dado fuerza y vitalidad a pesar de que muchos pronosticaron su desaparición desde el siglo XIX.

Todo hace creer que la cultura wayuu perdurará y espero que haya una unidad frente a las amenazas del mundo exterior. Pese al reconocimiento de los hábitats indígenas en Venezuela, el estatus jurídico sigue siendo muy débil cuando hay “intereses económicos globales”. Pasa a primer plano el asunto del acceso y manejo de los recursos naturales por parte del Estado, tanto renovables como no renovables, que están en las tierras de los pueblos indígenas. Atracción del el oro negro (hidrocarburos), el oro verde (madera), el oro azul (agua) y tantos recursos minerales y naturales de todo color. La globalización y el desarrollo urbano internacional fomentan la expansión de los pueblos indígenas mucho más allá de sus territorios ancestrales a las ciudades y al mundo.

A pesar de todo, vale la pena reconocer que la República Bolivariana de Venezuela, ha dado desde 1999

un salto al multiculturalismo pues en el preámbulo de la Constitución de 1999 de la República Bolivariana de Venezuela, declara el carácter multiétnico y pluricultural de la sociedad venezolana.

El pueblo de Venezuela, en ejercicio de sus poderes creadores e invocando la protección de Dios, el ejemplo histórico de nuestro Libertador Simón Bolívar y el heroísmo y sacrificio de nuestros antepasados aborígenes y de los precursores y forjadores de una patria libre y soberana; con el fin supremo de refundar la República para establecer una sociedad democrática, participativa y protagónica, multiétnica y pluricultural (Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, de 1999)

De igual manera el reconocimiento de los Pueblos indígenas en la Constitución de 1999 significó un avance la Constitución de la República Bolivariana de Venezuela de 1999 en la larga lucha de los pueblos indígenas del país. La referida Constitución contiene un capítulo completo dedicado a los derechos de los pueblos indígenas (Artículos 119 al 126) en perfecta sintonía con los más importantes tratados internacionales sobre derechos de los pueblos indígenas y contiene además otros ocho artículos que tratan asuntos de interés para los pueblos indígenas de Venezuela. Es por ello que ha sido considerada como la Constitución americana más adelantada en materia de derechos indígenas.

Por último quiero hacer una apreciación desde la cultura de las naciones sin estado, considero que a cultura y la lengua debe ser preservada y defendida por sus usuarios, que sería semejante a la semilla “waüyee” que guarda celosamente el wayuu para la próxima siembra, cuando llegue el ciclo de las próximas lluvias. Mientras tanto el waüyee es guardado en un lugar secreto y bajo ningún concepto se consume pues es destinado a la siembra. Esa semilla (la cultura) siempre permanecerá porque es lo que va a garantizar nuestra existencia como *pueblos* es lo que nos alimenta como colectivo. Por eso somos wayuu,

guaraní, aimara, pues nuestra historia testimonia que no desapareceremos, porque nuestro aporte va a existir por siempre.

Bibliografía

Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, 1999. (Publicada en Gaceta Oficial del jueves 30 de diciembre de 1999, Número 36.860)

Pitt-Rivers, Julian. 1973. Tres ensayos de antropología estructural. Contexto y modelo. La Ley de la hospitalidad. Derecho de asilo y hospitalidad sexual en el mediterráneo. Cuadernos Anagrama. Barcelona, España.

Valbuena Chirinos, Carlos Adán y Carmen Laura Paz Reverol. 2008 “De la resistencia a las dinámicas de expansión del pueblo wayuu”. Boletín Antropológico, 16, vol. 2, pags. 245-264.

